

Srednja zdravstvena šola Celje

**POROD NA VASI
V ŽUPNIJI SV. PETER POD SV. GORAMI
V LETIH 1930 DO 1960**

Avtorice:

Lea Šelekar, 2.b

Mateja Denžič, 3.d

Janja Karlovšek, 3.d

Mentorica:

Vesna Božiček, prof. zdr. vzg.

Mestna občina Celje, Mladi za Celje

Celje, 2007

KAZALO

KAZALO VSEBINE

1 POVZETEK	4
2 UVOD.....	5
2.1 HIPOTEZE	7
2.2 IZBOR IN PREDSTAVITEV RAZISKOVALNIH METOD.....	7
2.3 RAZISKOVALNO OBMOČJE ŽUPNIJA SV. PETER POD SV. GORAMI	8
3 RAZVOJ PORODNE POMOČI	9
3.1 TRAJANJE BABIŠKEGA ŠOLANJA.....	16
3.2 ŠTEVILO BABIC IN NJIHOVA PODROČNA RAZPOREDITEV	18
3.3 ORIS DRUŽBENEGA POLOŽAJA BABIC NA SLOVENSKEM	20
4 KULTURA ROJSTVA	25
4.1 VODSTVO PORODA V DOMAČI HIŠI	25
4.3 IZBIRA IN OPREMA PORODNE SOBE	27
4.4 PORODNA POSTELJA	27
4.4 KUHINJA	28
4.5 PERILO ZA PORODNICO:.....	28
4.6 DRUGE POTREBŠČINE ZA PORODNICO:	28
4.7 POTREBŠČINE ZA NOVOROJENČKA:.....	29
4.7 PRVA DELA PRI PORODU.....	30
4.8 VODSTVO PORODNIH DOB	32
4.9 PRVA OSKRBA NOVOROJENČKA	32
4.10 DOKONČNA OSKRBA NOVOROJENČKA	34
5 PRIPRAVE NA POROD V ŽUPNIJI SV. PETER POD SV. GORAMI	35
5.1 IZBIRA PORODNEGA PROSTORA.....	36
5.2 PRIPRAVA SOBE ZA POROD.....	36
5.3 PRIPRAVA POTREBŠČIN ZA POROD	36
5.4 POROD.....	38
5.5 PORODNA POMOČ V ŽUPNIJI SV. PETER POD SV. GORAMI.....	38
5.6 NESTROKOVNA PORODNA POMOČ	40
5.6.1 NEIZPRAŠANA BABICA FRANČIŠKA BOŽIČEK.....	41
5.7 STROKOVNA PORODNA POMOČ V ŽUPNIJI SV. PETER POD SV. GORAMI	41
5.7.1 IZPRAŠANA BABICA MARIJA KRAMER, POROČENA GLIBE.....	41
5.7.2 IZPRAŠANA BABICA JOŽEFA KUNTARIČ	50
6 ANKETA	53
6.1 NAMEN.....	53
6.2 ANALIZA ANKETE.....	54
6.3 UGOTOVITVE.....	62
7 ZAKLJUČEK.....	63
8 LITERATURA	65
9 ZAHVALA.....	67

KAZALO SLIK

Slika 1: Naslovnica knjige Antona Makovica Prashanja inu odgovori zhes Vshegarstvu

Slika 2: Naslovnica knjižice Poduk katoliške babice o njenih stanovskih dolžnostih posebno o deljenju krsta v sili

Slika 3: Naslovnica knjige Porodništvo za babiške in druge medicinske šole

Slika 4: Babiška diploma iz leta 1844

Slika 5: Porodni izkaz (tabela o porodih) babice Marije Kramer iz Polja. Dokument hrani sin Jože Glibe

Slika 6: Hiša na vasi

Slika 7: Spisek potrebščin Marije Juričko iz leta 1959 za novorojenca

Slika 8: Marija Kramer v babiški šoli (tretja z leve v zadnji vrsti)

Slika 9: Diploma Marije Kramer, babice

Slika 10: Prošnja Marije Kramer za službo

Slika 11 : Babiška torba gospe Marije Kramer

Slika 12 : Kasete z babiškimi pripomočki

Slika 13 : Vsebina zgornjega dela kasete : trak za podvezo popka, kateter, škarje

Slika 14: Vsebina spodnjega dela kasete : irigator, lizol, alkohol, brizgalka, pečena ura, nastavek za dojenje, prijemalka

Slika 15: Dnevnik babice Marije Kramer

Slika 16: Izpisan porodni izkaz

PRILOGA

Anketa

ANKETA

Smo dijakinje Srednje zdravstvene šole Celje. Raziskujemo porod na domu, zato vas naprošamo, da odgovorite na naslednja vprašanja. Obkrožite črko pred odgovorom ali na črto zapišite ustrezn odgovor. Hvala lepa.

1. Vaš socialni status ob prvem porodu na domu.
a) kmečki b) obrtniški c) uslužbenski
2. Napišite vašo starost ob prvem porodu na domu. _____
3. Koliko otrok ste rodili na domu? _____
4. Koliko otrok ste rodili v porodnišnici? _____
5. Zakaj ste rodili v porodnišnici? _____

6. Zakaj ste rodili doma?
a) tradicija družine
b) roditi doma je prijaznejše
c) prevelika oddaljenost od porodnišnice
d) zaupanje v babico
e) sram
f) porod me je prehitel
7. Komplikacije pri porodu s strani porodnice:
a) ni jih bilo
b) raztrganina presredka
c) krvavitev
8. Kako danes ocenjujete porod na domu?
a) v tistih časih je bilo to nekaj povsem normalnega
b) bilo je varno že ob prej poznani babici
c) če bi bila še enkrat mlada, bi se odločila za porod v porodnišnici

1 POVZETEK

V letih od 1930 do 1941 so ženske v župniji sv. Peter pod sv. Gorami, ki so rojevale doma, rodile brez strokovne pomoči bodisi s pomočjo ženske - neizprašane babice, ki se je na to delo spoznala in se ji je to delo tudi »posrečilo«, po letu 1945 pa so rodile vse več s pomočjo izšolanih babic. Število porodov s pomočjo izšolane babice je iz leta v leto naraščalo, prav tako pa se je zniževalo število porodov na domu. Ženske so zaradi večje varnosti, večje možnosti prevoza in tudi izboljšane sistema zdravstvenega varstva in tendence v zdravstvu začele v večjem številu rojevati v porodnišnicah.

Babica je bila pomembna osebnost v času rojevanja ženske, saj ji je leta zaupala svoje in otrokovo življenje.

Z anketo smo ugotovile, da je bil največji razlog za porod na domu zaupanje v babico.

2 UVOD

Porod je socialni dogodek za družino in širšo skupnost. V preteklem stoletju se je le-ta ob pomoči babice odvijal na domu porodnice, kar je bilo takrat tudi pravilo, porod v porodnišnici pa je bil izjema. Kasneje in še danes pa se porod odvija v porodnišnicah, kjer rojevajo žene pod nadzorom zdravstvenega osebja in visoke medicinske tehnologije.

Za pravilno razumevanje besedila je potrebno najprej razložiti pomen besede porod. Slovar slovenskega knjižnega jezika ga razlaga kot ločitev ploda od matere na koncu nosečnosti (1). Veliki splošni leksikon navaja, da je gre za dogajanje, med katerim se pri človeku (in pri sesalcih) iz rodil iztisne zrel plod. Iztiskanje plodu se začne s krčenjem maternice (popadki), 263 – 273 dni po oploditvi ali 280 dni po začetku zadnje menstruacije (2). Porod je naravno dejanje, s katerim se iz maternične votline iztisnejo plod in ostali jajčni deli. Pri porodu se plod loči od matere (3).

Etnologi in antropologi porod obravnavajo v sklopu rojstva, z začetkom bivanja in z njim neposredno povezujejo telesne spremembe, pojave, kot so menstruacija, neplodnost, plodnost, spočetje, nosečnost, porod, poporodna doba, kontracepcija, splav in dojenje (4).

V medicini pa je porod proces, med katerim se plod, plodovi ovoji in posteljica iztisnejo - porodijo iz maternice. Po dogovoru se razdeli ta proces na štiri porodne dobe.

Prva porodna doba traja od rednih popadkov na pet minut do popolnega odprtja materničnega ustja.

Druga porodna doba traja od popolnega odprtjem materničnega ustja in se konča s popolnim rojstvom otroka.

Tretja porodna doba se začne z rojstvom otroka in traja, dokler se popolnoma ne porodijo posteljica in ovoji.

Četrta porodna doba traja od iztisa posteljice še tri ure, ko ostane porodnica v porodni sobi pod stalnim nadzorom (7).

In kdo je babica?

Definicija svetovne zdravstvene organizacije (1992) predpostavlja, da je babica oseba, ki je uspešno zaključila predpisane študijske obveznosti ter si s tem pridobila kvalifikacije in dovoljenje za opravljanje del in nalog na področju babištva. To obsega babiško nego ženske med normalno nosečnostjo, porodom in poporodnim obdobjem ter babiško nego novorojenčka in dojenčka.

Babica je sodelavka porodničarja pri obravnavi nepravilnosti in pri porodniških operacijah.

Njena osebnostna usmeritev je:

- pozitivna poklicna identiteta,
- inteligentnost in znanje,
- empatičen in human odnos,
- osebnostna zrelost.

Njeno poklicno podobo sestavlja:

- kvalitetna strokovna izobrazba in znanje,
- razvite umske in telesne spretnosti,
- osebnostna rast,
- kvalitetni življenjski in delovni pogoji,
- terapevtska oz. partnerska komunikacija z varovanci,
- dober partnerski odnos oz. urejene družinske razmere (5).

V župniji sv. Peter pod sv. Gorami (današnji občini Bistrica ob Sotli) so ženske v tridesetih letih prejšnjega stoletja rojevale doma, v večini s pomočjo neizprašanih babic ali celo brez kakršnekoli pomoči. V povojnih letih pa so porodnicam na domu nudile pomoč izprašane babice, a le redko zdravnik. Po šestdesetih letih so ženske začele dajati prednost porodu v bolnišnici in opustile porod na domu. Rojstvo na domu je torej tudi odsev socialnega, poklicnega in zakonskega statusa ter razvoja zdravstvenega sistema.

Ker so porodi na domu sedaj le še spomini, smo se dijakinje Srednje zdravstvene šole Celje odločile, da pripravimo raziskovalno nalogo, v kateri bomo raziskovale

sam porod na domu v letih od 1930 do 1941 in od leta 1945 do leta 1960 v župniji sv. Peter pod sv. Gorami. Za ta leta smo se odločile, zaradi še živečih žena, ki so rodile v tem obdobju. Po letu 1960 pa se je število porodov na domu zelo zmanjšalo. Ko smo začele iskati in zbirati gradivo, smo ugotovile, da je malo zapisov, da so ti nepopolni in da o delovanju izprašanih ali neizprašanih babicah ni pisnih podatkov. Vire smo začele iskati v knjižnicah in na matičnem uradu. Pri delu nam je bila v pomoč knjiga Irene Rožman: Peč se je podrla! Kultura rojstva na Slovenskem podeželju v 20. stoletju. Uporabile smo tudi ustne informacije tako naključno izbranih žensk, ki so rodile doma, kot svojcev neizprašanih in izprašanih babic, ki so pomagale ženam pri rojevanju.

Zanimalo nas je število rojenih na domu s strokovno pomočjo, brez strokovne pomoči, s pomočjo neizprašanih in izprašanih babic, priprava žensk na porod in njihovo doživljanje poroda. Strokovne podatke o samem porodu na domu smo dobile iz strokovne literature.

2.1 HIPOTEZE

HIPOTEZA 1: Ženskam v župniji Sv. Peter pod Sv. Gorami, katere so rojevale na domu v letih 1930 do 1941, so v veliki večini pomagale neizprašane babice, po letu 1945 pa izprašane babice.

HIPOTEZA 2: V času, ko so v župniji delovale neizprašane babice, se je rodilo več mrtvorojenih otrok.

HIPOTEZA 3: Porod na domu se je vodil zaradi nižjega ekonomsko-socialnega statusa in oddaljenosti od porodnišnice.

2.2 IZBOR IN PREDSTAVITEV RAZISKOVALNIH METOD

V nalogi smo uporabile kvalitativno in kvantitativno metodo dela. Kvalitativno metodo dela smo uporabile v obliki intervjuja z ženskami, ki so rodile doma s pomočjo neizprašanih in izprašanih babic. Vemo, da je ta metoda bolj subjektivna,

vendar nam prikaže odnos do poroda na domu, kar nas je v nalogi tudi zanimalo. Vemo, da se določene stvari ne dajo izmeriti in zapisati s številkami ter da so potrebne besede.

Številčne podatke o porodni pomoči ter imena neizprašanih in izprašanih babic smo dobile na matičnem uradu v Bistrici ob Sotli, kjer smo pregledale Rojstno in krstno knjigo župnije Sv. Peter pod Sv. Gorami od leta 1930 do 1941 in Rojstno matično knjigo od leta 1945 do leta 1960, po naseljih Bistrica ob Sotli, Hrastje, Črešnjevce, Dekmanca, Kunšperk, Križan Vrh, Srebrnik, Polje ob Bistrici, Ples, Trebče, Zagaj, da smo lahko izračunale delež strokovne in nestrokovne porodne pomoči za župnijo.

Spoznale smo pomen vestnega registriranja podatkov.

Med naključno izbranimi ženskami, ki so rodile doma, smo izvedle tudi anketo, dobljene rezultate pa smo analizirale in grafično predstavile.

2.3 RAZISKOVALNO OBMOČJE ŽUPNIJA SV. PETER POD SV. GORAMI

Župnija sv. Peter pod sv. Gorami, danes tudi občina Bistrica ob Sotli, leži ob vznožju Orliškega hribovja, na drugi strani pa jo obdaja dolina Sotle. Sestavlja jo enajst vasi: Bistrica ob Sotli, Črešnjevce, Dekmanca, Hrastje, Križan Vrh, Kunšperk, Ples, Polje, Srebrnik, Trebče, in Zagaj. Med obema vojnama je štela okoli 2300 prebivalcev, leta 2005 je imela 1437 prebivalcev, meri pa 31,1 km².

Lepa in rodovitna pokrajina ob naravnem križišču rečnih dolin Bistrice in Sotle je od nekdaj nudila ugodne življenjske razmere in vabila k naseljevanju. Med obema vojnama so se ljudje ukvarjali predvsem s kmetijstvom, sam kraj pa je bil tudi trgovsko središče področja. V župniji so živeli tako bogataši kot reveži. Od inteligence so bili v kraju župnik, zdravnik in učitelji. V župniji je bilo kar nekaj zelo velikih kmetov, največji del prebivalstva pa so sestavljali majhni kmetje in majhni rokodelci, ki so se s svojo skromnostjo in pridnostjo prebijali skozi življenje. V kraju je delovalo štirinajst gostiln, nekaj trgovin, dva do trije mesarji, kovač, pek, krojači, šivilje, čevljarji, delovala je mlekarna, trafika... Leta 1941 je

bilo večina naših ljudi izseljena v Nemčijo. Po drugi svetovni vojni pa je skozi leta kraj izgubljal na pomenu, začela se je migracija, prebivalstvo se je skozi leta zmanjševalo. Otrok je bilo skoraj vsako leto manj. Prebivalstvo se je začelo starati. Danes pa kraj zopet dobiva neko novo podobo in nekakšno mesto v razgibani obsoteljsko-kozjanski pokrajini. Še vedno pa je glavna panoga preživetja mnogih ljudi kmetijstvo, mnogokje pa ljudje že spoznavajo, da je bodočnost v turizmu.

3 RAZVOJ PORODNE POMOČI

»Najvišji smoter dela porodničarja in babice se da izraziti v znanem stavku: zdrava mati – zdrav otrok« (8).

Babiško delovanje sega daleč v zgodovino človeštva. Rojevanje otrok ima izjemen socialni pomen in okrog tega dogodka so se v vseh družbah razvili obredi, običaji in praksa, da bi vzpodbudili pozitiven izid (6).

Etnološka besedila, obravnavajo rojstvo v povezavi s porodno pomočjo, poročajo, da so k porodom poklicali starejšo, izkušeno ali tega »posla« vajeno žensko, ki so ji za storitev plačevali v naravi, svojo hvaležnost in spoštovanje pa so ji izrazili s povabilom na krstno gostijo (4).

Še v 20. stoletju se je porodna pomoč v podeželskem okraju razlikovala od institucionalne porodne pomoči. To ugotovimo, če primerjamo porodno pomoč na podeželju z zgodovino babištva.

Zdravstveno varstvo žensk in otrok na Slovenskem sega v 17. stoletje. Leta 1693 je bila v Ljubljani ustanovljena Academia Operosorum, ki je s svojim medicinskim oddelkom bistveno vplivala na razvoj medicinske miselnosti. Razsvetljenstvo se je pri nas najbolj odrazilo v času vladavine Marije Terezije (1717-1780) in Jožefa II (1741-1790), ki ju obeležujejo njune reforme: človek prva vrednota, ki jo daje zemlja, obvezni osnovnošolski pouk, le zdravo in prosvetljeno ljudstvo lahko pogojuje uspešno državo...

Marija Terezija v vsem cesarstvu ni imela primerne avtoritete, ki bi ji lahko zaupala spremembo miselnosti in prakse v javnem zdravstvu. Zato je povabila na Dunaj Nizozemca Gerharda van Swietenena iz Leidna (1700-1772), ki je postavil avstrijsko

javno zdravstvo v celoti na nove temelje. Izdelal je prvi osnutek zdravstvenega zakonika v Evropi – Normativom Sanitatis, ki ga je cesarica razglasila leta 1770. V njem so določene dolžnosti fizikov, kirurgov, lekarnarjev in babic (9).

Na Slovenskem je porodna pomoč temeljila na solidarni pomoči med ženskami, ki so sprva v družinskem krogu, kasneje pa povsod, kjer so bile potrebe, pomagale pri porodu. Ženska, ki je z izkušnjami nabrala največ znanja, je bila izvoljena za babico. Bila je nosilka porodniškega znanja v mejah svojega življenjskega prostora (4).

Kasneje se je izoblikoval babiški stan kot poklic. Ko se je porodna pomočnica izučila tehnik porodne pomoči in opravila predpisano preizkušnjo, je dobila naziv, ki je označeval njeno stroko.

Večinoma so ljudje babiški poklic cenili in spoštovali in babicam dali celo vzdevek modre ženske, kar pa mnoge od 15. do 17. stoletja ni obvarovalo grmade. O pravem babiškem poklicu in s tem o babici lahko govorimo šele, ko so bile kandidatke strokovno usposobljene s šolanjem (6).

V obdobju do druge polovice 18. stoletja je bila izobrazba babic pomanjkljiva.

Izobraževale so se na dva načina. Nekatere so obiskovale zasebne tečaje pri všegarjih (učiteljih porodništva) ter jih spremljale pri porodih. Tako so si pridobile nekaj teoretičnega in praktičnega znanja, da so lahko pri svojih učiteljih opravile izpit.

Druge so brez predhodne strokovne izobrazbe pomagale pri porodu ali so spremljale babice kot pomočnice. Tako so si pridobile nekaj praktičnega znanja o porodu. Ko so se čutile dovolj zmožne, so se prijavile k izpitu pri všegarjih in zdravnikih, ki so jih izpraševali. Od tod naziv izprašana babica. Vse izprašane babice je moral na deželi potrditi deželni urad, v glavnih mestih pa zdravstvena komisija. Končno so bile potrjene babice še »v prisego vzete« in si pridobile naziv zaprisežena babica. Tak način se je ohranjal še v času, ko je že delovala babiška šola (leta 1812 prepoved izpraševanja všegarjem) (5).

Druga polovica 18. stoletja je prinesla na Slovenskem pomemben napredek na področju babištva. Babištvo se je izoblikovalo v tradicionalni ženski poklic, kjer se pojavi zahteva po izobraževanju babic. Pojavi se vse večja konkurenca med

babicami in kirurgi porodničarji. Porodniško znanje babic tega razvojnega obdobja je bilo še vedno izkustveno in je bilo skupaj z njihovimi pristojnostmi vezano na predpise v babiških pravilnikih. Ti so določali obseg njihovega znanja in pristojnosti, ki so prenehale v primeru patološkega poroda (5).

Glavne značilnosti tega obdobja je mogoče podkrepiti z zgodovinskimi dejstvi.

Leto 1753 je bilo ustanovno leto avstrijskih babiških šol in sodi v obdobje, ko je država pričela zaradi ogromnega miselnega preobrata v 18. stoletju – razsvetljenstva in racionalizma – voditi populacijsko politiko. Na pobudo takratne avstrijske cesarice Marije Terezije je nizozemski zdravnik Gerhard van Swieten ustanovil Babiško šolo v Ljubljani, kar je bilo za Slovence pomemben kulturni in politični dogodek. Od tega leta naprej so bili vpeljani babiški tečaji: v Ljubljani za Kranjsko, v Celovcu za Koroško, v Gradcu za Štajersko in leta 1815 v Trstu za Primorsko in slovenski del Istre.

Magister Anton Makovec, oče slovenskega porodništva, je na babiški šoli učil in vodil tečaje v slovenskem jeziku. Leta 1782 je spisal prvi porodniški učbenik v slovenskem jeziku z naslovom Prashanja inu odgovori zhes Vshegarstvu (Vrašanja in odgovori čez všegarstvo) (4).

Za Makovica je značilno, da je z navajanjem drastičnih primerov nestrokovnega vodenja poroda klical k dvigu strokovne ravni in znanja babic. Dotedanje hude razmere in mazaška praksa ob porodih so usmrtilo veliko porodnic in dojenčkov. Vzroke za tako stanje tedanjega porodništva, zlasti na deželi, pripisuje Makovic predvsem prekratnemu šolanju babic ter dejstvu, da so izprašane babice pošiljale k revnejšim porodnicam kar svoje služkinje, same pa so oskrbele le bogatejše. Leta 1788 pa je izdal drugo knjigo Všegarske bukve za babice na deželi, v kateri jim poleg strokovnih, daje tudi stroge moralne in etične nauke (9).

1818 leta so dobile slovenske babice novo učno knjigo, tiskani učbenik, ki ga je v nemščini napisal Makovčev naslednik dr. Janez Matošek iz Moravske, poslovenil pa Valentin Vodnik (4).

Ustanovitev Ilirskih provinc leta 1809 je vplivala na razvoj, napredek in ureditev zdravstva ter medicinskega pouka. Najpomembnejša pridobitev je bila leta 1810/11 ustanovljena univerza v Ljubljani, Ecole centrale, s petimi študijskimi smermi; tudi

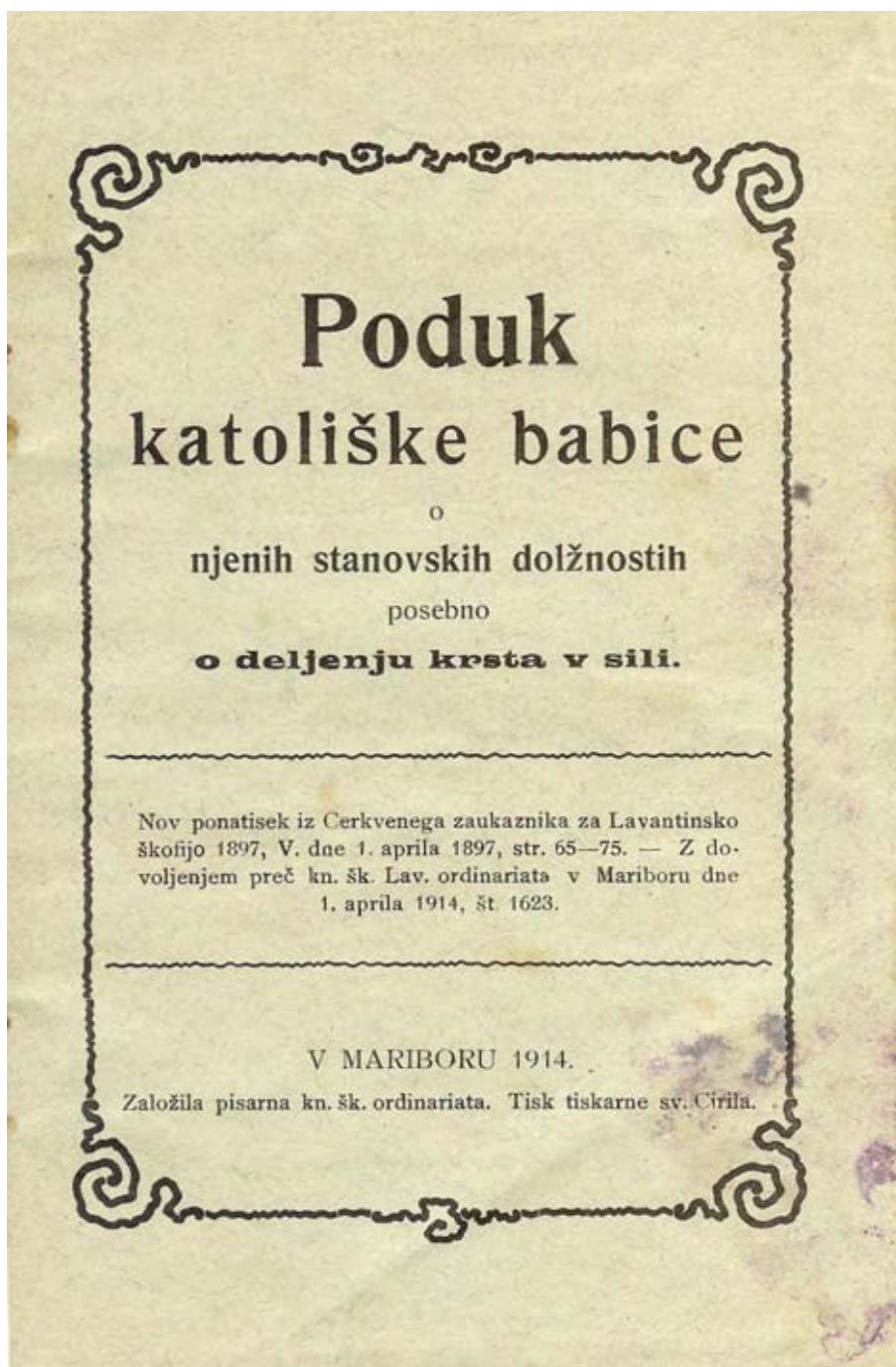
za zdravnike. Po letu 1848 so se vrstile močne zahteve po ustanovitvi medicinske fakultete v Ljubljani, a žal neuspešno. Medikokirurški licej je bil z odlokom ukinjen, babiška šola pa je ostala in delovala neprekinjeno od leta 1753 do leta 1981 (9).

Slika 1: Naslovnica knjige Antona Makovica Prashanja inu odgovori zhes Vshegarstvu

Leta 1860 je prof. dr. Alojzij Valenta, odličen porodničar in pedagog, izdal učbenik Porodoslovje za babice, leta 1886 je izšel drugi učbenik z naslovom Učna knjiga za babice o porodoslovju, ki je prva vsebovala tudi higienske predpise (4).

Pravice in dolžnosti babic so bile določene z uradnimi predpisi in normativi cerkvenih oblasti o verskih dolžnostih babic. Leta 1897 je bil izdan Cerkvni zaukaznik za Lavantinsko škofijo Poduk katoliške babice o njenih stanovskih dolžnostih, posebno o deljenju krsta v sili. Le-ta pravi: »...poklic katoliške babice je imeniten, ker je od njenega zvestega in razumnega izvrševanja stanovskih dolžnosti odvisno zdravje in pozemeljsko življenje, večkrat pa tudi zveličanje matere in posebej otroka..., poklic katoliške babice je zelo imeniten in častitljiv..., katoliška babica naj deli krst v sili le v slučaju sile, kakor že ime pove, torej kadar je v resnici kakšna nevarnost za življenje otroka... »(10).

Slika 2: Naslovnica knjižice Poduk katoliške babice o njenih stanovskih dolžnostih posebno o deljenju krsta v sili.

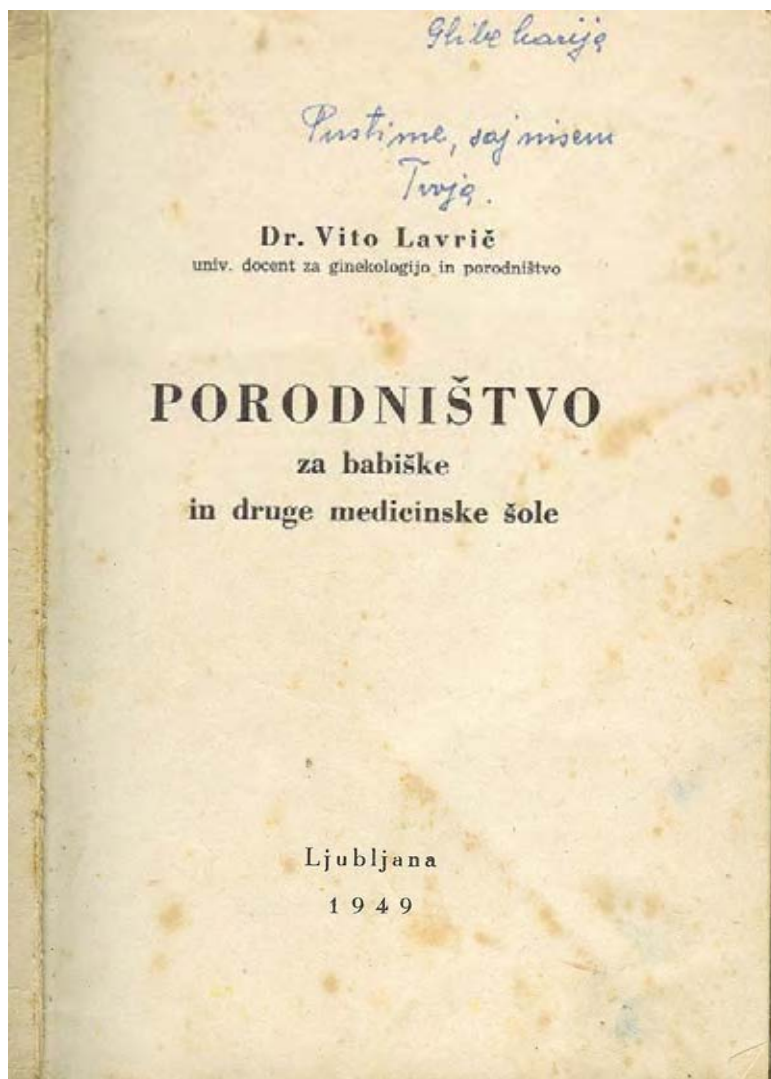
Leta 1903 in 1911 je dr. Alfred Valenta izdal dva učbenika, z naslovom Učna knjiga za babice.

Leta 1921 so izšla skripta prof. dr. Alojzija Zalokarja Predavanja o porodništvu.

V soavtorstvu s prof. dr. F. Durstom in dr. M Stajićem, dr. Alojz Zalokar leta 1932 napisal Učbenik za babice, ki se je uporabljal na celotnem ozemlju tedanje Jugoslavije.

Od leta 1944 do leta 1977 je babiško šolo vodil in predaval porodništvo prof. dr. Vito Lavrič, ki je svoje življenje posvetil ginekologiji in porodništvu ter delovanju in razvoju babiške šole v Ljubljani. Leta 1949 je izdal učbenik za babice z naslovom Porodništvo za babiške in druge medicinske šole, leta 1959 pa je izšel učbenik v drugi izdaji s podnaslovom Porodništvo. Leta 1966 je izdal tretjo učno knjigo, kateri je dodal nova poglavja. Od leta 1977 do leta 1981 je babiško šolo vodila Hermina Klun, višja medicinska sestra in profesorica sociologije, ki je napisala tudi priročnik Zdravstvena vzgoja nosečnic.

Omeniti moramo tudi Uredbo iz leta 1786, ki je dopuščala izjeme za osebe, izurjene v porodni pomoči pri izprašanih babicah ali tiste, ki so vrsto let samostojno delovale pri porodih in so bile nato izprašane in zaprisežene.

Slika 3: Naslovnica knjige Porodništvo za babiške in druge medicinske šole

3.1 TRAJANJE BABIŠKEGA ŠOLANJA

Podatki o babiških tečajih v letih 1753 - 1857 so dokaj pičli in nepopolni, ker manjkajo ustrezni dokumenti. Prvi babiški tečaji so trajali dva meseca. Gojenke niso imele učne knjige, praktični pouk pa je bil zelo pomanjkljiv. V glavnem so se babice naučile pomoči pri porodu in nege otročnice. Leta 1788 so izšla prva strokovna navodila za babice. Država je obljubila svojim državljanom: »Te

Gospoke, katere nam gmajn zdravje merkati morejo, bodo dalej tudi skrbele, da bo dežela za dosti s takimi podvučenimi babicami predvidena, inu de bo, če ne za vsako vas, vsaj za dve, ali tri ena postavljena« (8). Leta 1789 so se tečaji podaljšali na tri, leta 1815 na pet, leta 1816 pa na šest mesecev. Od leta 1857 do leta 1919 sta vsako leto potekala dva tečaja, zimski in letni, ki sta trajala po pol leta. Leta 1919 so izvedli osemmesečni tečaj, ki je bil že leta 1920 podaljšan na devet mesecev. Skladno s pravilnikom za babiške šole iz leta 1927 se je trajanje pouka podaljšalo na osemnajst mesecev, leta 1948 pa je postala babiška šola dvoletna. 28. junija 1960 se je babiška šola reformirala v štiriletno Šolo za zdravstvene delavce ginekološko-porodniške smeri. Leta 1971 se je šola preimenovala v Šolo za medicinske sestre-babice. Zadnja generacija medicinskih sester – babic, je bila vpisana v šolskem letu 1980/81. Zaradi premajhnega števila babic je Zavod RS za šolstvo leta 1986 sprejel sklep o nadaljnjem izobraževanju babic na višji ravni in razpisala se je specializacija ginekološko-porodniške zdravstvene nege za višje medicinske sestre. Leta 1996/97 se je na Visoki šoli za zdravstvo pričel izvajati nov visokošolski strokovni študijski program zdravstvene nege porodniško-ginekološke smeri, ki je predstavljala prvo izobraževanje babic v Sloveniji na univerzitetni ravni (6).

Po zaslugi Babiške šole v Ljubljani je babištvo postalo v slovenskem prostoru cenjen in spoštovan poklic, ki je bistveno pripomogel k izboljšanju zdravja žensk, posebno mater in otrok.

Slika 4: Babiška diploma iz leta 1844

3.2 ŠTEVILO BABIC IN NJIHOVA PODROČNA RAZPOREDITEV

Število babic v okraju je bilo odvisno od velikosti babiškega področja oziroma od števila prebivalcev okraja. Teritorialni obseg babiškega področja je določal Zakon o zdravstvenih občinah, U. L. Dravske banovine št. 4, z dne 18. 3. 1930. Predpisal je eno babico na 5000 prebivalcev, kar je pomenilo, da je na 1250 žensk v rodni dobi (med 15. in 49. letom) prišla ena babica. Kasneje se je zakon spremenil in določil eno babico na 1000 prebivalcev oziroma na 250 žensk v rodni dobi.

Razmerje med številom babic in številom žensk v rodni dobi je bilo najmanj ugodno na slovenskem Štajerskem. Majhno število babic tam je bilo med drugim posledica, da so se v šolskem letu 1849/50 v Gradcu prenehali slovenski babiški tečaji.

Takšno stanje je trajalo vse do tridesetih let 20. stoletja. Najnižji odstotek strokovne porodne pomoči so imeli vsi štajerski in nekateri dolenski okraji, kar je razvidno iz preglednice¹. Podobne razmere so bile v času med obema svetovnjima vojnama (4). Konec leta 1952 je bilo v Sloveniji 564 babic, od tega 472 terenskih in 92 babic v porodnišnicah in materinskih domovih. Pomembno merilo za zadostno oziroma nezadostno število babic v neki deželi je število porodov brez strokovne pomoči. V takratni FLR Jugoslaviji je bilo leta 1950 vsedržavno povprečje porodov brez strokovne pomoči 68%, istega leta v Sloveniji pa 3,7%. Zaradi vse večjega števila porodov v porodnišnicah so imele terenske babice vedno manj porodov. Tako je leta 1949 opravila terenska babica povprečno 3,8 porodov na mesec ali letno 45,5 porodov. Leta 1951 je padlo povprečno število porodov na 2,2 na mesec ali 26,4 na leto.

Medtem ko je bila babica v stari Jugoslaviji prvenstveno pomočnica pri porodu in negovalka otročnice ter novorojenčkov, je v novi Jugoslaviji postajala bolj socialno čuteča preventivna delavka pri zaščiti matere in otroka. Temu ustrezno je babiška šola prilagodila tudi svoj pouk. Mlade babice, prežete z duhom socializma, so dobile zadostno teoretično in praktično izobrazbo v preventivni medicini.

Preglednica 1: Število prebivalcev in žensk v rodni dobi na eno babico po okrajih Dravske banovine in delež strokovne porodne pomoči leta 1931

Okraji	Št. prebivalcev	Št. babic	Št. žensk v rodni dobi	Št. prebivalcev na eno babico	Št. žensk v rodni dobi na eno babico	Delež strokovne porodne pomoči v odstotkih
Brežice	33580	17	8395	1975	494	52,0
Celje-okolica	59391	17	14848	3494	873	48,0
Gornji grad	17601	33	4400	533	133	51,0
Konjice	21268	6	5317	3545	886	21,5
Laško	34446	12	8612	2871	718	57,0
Ljutomer	41489	n.p.	10372	n.p.	n.p.	36,7
Maribor – levi breg	54813	10	13703	5481	1370	22,7
Maribor-desni breg	55002	19	13751	2895	724	41,7
Ptuj	71086	13	17772	5468	1367	24,0
Šmarje/ J.	45548	3	11387	15183	3796	6,7
Slovenj Gradec	30306	9	7577	3367	842	39,2
Prevalje	32491	16	8123	2031	508	53,0
Lendava	38046	32	9512	1189	297	73,5
Murska sobota	52601	51	13150	1031	258	83,7
Črnomelj	27316	18	6829	1518	379	56,0
Kamnik	39671	34	9918	1167	292	50,6
Kočevje	37950	6	9488	6325	1581	59,0
Kranj	59393	48	14848	1237	309	81,0
Krško	55267	26	13817	2126	531	41,0
Litija	39828	23	9957	1732	433	55,5
Ljubljana	79798	45	19950	1773	443	75,5
Logatec	27306	n.p.	6827	n.p.	n.p.	82,8
Novo mesto	50510	22	12628	2296	574	43,0
Radovljica	36389	32	9097	1137	284	83,7

Vir: Pirc Bojan in Ivo Pirc, 1937, Zdravje v Sloveniji: Življenjska bilanca Slovenije v letih 1921 – 1935. L. knjiga. Ljubljana. Babiški vestnik 8 (1936) 9:17-21 (opomba: ni podatkov n.p.)

3.3 ORIS DRUŽBENEGA POLOŽAJA BABIC NA SLOVENSKEM

Zgodovinsko dejstvo je, da so se za babiški poklic odločale večinoma ženske iz nižjih socialnih plasti. Ti dejavniki so vplivali na raven splošne in strokovne izobrazbe babic. Še v 19. stoletju so bile nekatere komaj pismene, čeprav je bila pismenost pogoj za sprejem v babiško šolo. Med babice niso sprejemali ne premladih ne prestarih žensk (4).

Velik odstotek poročenih gojenk je bil v tesni povezavi s slabimi socialno-ekonomskimi razmerami, v katerih so babice živele pred drugo svetovno vojno. Nobena si s svojim poklicnim delom ni mogla zaslužiti toliko denarja, da bi se lahko pošteno preživljala. Babiški zaslužek je bil tako majhen, da se z njim skoraj ni dalo živeti. Zato je bilo zaželeno, da je bila gojenka poročena in da jo je preživljal njen mož, bodisi kot delavec, kmet, obrtnik, uslužbenec itd. Babiški poklic so imeli torej za postranski poklic, zato je babica po končani šoli delovala po navadi le v svojem domačem kraju (8).

Iz Lavričeve statistike o zakonskem stanu, starosti in socialnem statusu babiških učenk lahko razberemo, da je bila večina babiških učenk že poročenih. Stan babiških gojenk med letoma 1857 in 1953 je bil naslednji: samska (36,6%), poročena (47,9%), vdova (10,4%), ločena (0,5%), ni razvidno (4,9%) (8).

Za babiški poklic so se večkrat odločale vdove, ki so ostale same z majhno pokojnino po možu ali z nekaj zemlje, s katero so morale preživljati otroke.

Na šolanje niso radi sprejemali niti premladih deklet niti starejših žensk. Predpisi o starosti kandidatke so imeli korenine v prastari navadi, da je dajala porodno pomoč mati ali babica porodnice, torej starejša ženska z lastno porodno izkušnjo (4).

Kar so zaslužile je bilo komaj za preživetje sebe in družine, marsikje pa niso dobile plačila. Tako babice niso mogle živeti samo od svojega poklica. Leta 1949 je bil skupni mesečni dohodek 1000 din, kar ni zadostovalo niti za preživljanje, kaj šele za nabavo potrebščin, ki jih je morala babica sama kupovati za opravljanje svojega poklica (zdravila, razkužila). Na obnovo obrabljene obleke in obutve niti ni mogla pomisliti. Večina babic je bila vezana zgolj na zaslužek iz babiškega poklica in le

peščica jih ni bila odvisna od njega. Babice so poleg svojega osnovnega poslanstva morale pri hiši prijeti za vsako delo, se ukvarjati s poljedelstvom ali delati v hlevu, kar ni bilo v skladu s strogimi higienskimi predpisi, ki bi se jih morala babica vedno držati (11). Plačilo, ki so ga babice prejemale od občine, je bilo nadomestilo za porode revnih žensk s pripadajočimi oskrbnimi dnevi, saj so revnim porodnicam pomagale zastoj.

Ob primeru patološkega poroda je zdravnik zahteval 1000 dinarjev, medtem ko je bil babiški honorar le 200 dinarjev. Babice torej niso mogle pričakovati bogatega plačila in visokega življenjskega standarda. Dolžnosti, pristojnosti in naloge babic se seveda niso skladale z njihovim družbenim položajem.

Velik problem babic je bilo pokojninsko zavarovanje in neredno izplačevanje honorarjev. S sanitetnim zakonom iz leta 1888 je bil ustanovljen poseben pokojninski sklad za zdravnike, medtem ko so si babice pravico do pokojnine pridobile šele po drugi svetovni vojni. Izprašane babice so na starost prosile za letno miloščino.

Zgledna babica je morala biti vljudna, ustrezljiva, vestna, skrbna, preudarna, potrpežljiva, požrtvovalna, marljiva, molčeča in skromna. Sprejem babice pri porodnici je bil na eni strani odvisen od družinskih razmer porodnice, od tega, ali je bila porodnica samska in ali je bilo pri hiši že veliko otrok, na drugi strani pa tudi od tega ali je bila babica starejša, ali je bila iz domačega kraja, ali so jo poznali, ali je nekoč že pomagala materi porodnice...

OKLAJNA
BOLNICA ZA ŽENSKE BOLEZNI
V LJUBLJANI

Politični okraj: Ljubljana Ime babiščino: Kramer Marije

Župni okraj: I. S. S. Njeno stanovišče (občina): T. internat

SL. ŠT. 193/17

Porodni izkaz

I. polletje 193¹/₁₇

List štev. 1

Slika 5: Porodni izkaz (tabela o porodih) babice Marije Kramer iz Polja. Dokument hrani sin Jože Glibe.

Tekeča številka porodov	Porodnice						Dan in ura, kiore je bilos priša k porodici	Ura, dan, moec in leto poroda	Kateri porod?	Spol in ime otroka ali otrok	V katerem mesecu nosnosti je bil porod?
	stanovališe, ulica, hišna šte.	ime in priimek	rojstno leto (starost)	stan (zakonska, vdova, samica)	poklic (opravilo)	vera					
1	2a	2b	2c	2d	2e	2f	3	4	5	6	7
17	Dijana porodnišnica	Zupan Marta	30l.	zakonska	žena delavca	avst.	21. X. 36 3 ^h 03'	21. X. 36 4 ^h 14'	II.	moški	10l.m.
18	- -	Robida Klammim	30l.	zakonska	žena mizarja kolt.	avst.	28. X. 36 20 ^h 45'	29. X. 36 11 ^h 06'	III.	moški	10l.m.
19	- -	Oven Franz	27l.	zakonska	žena povos.	- -	4. I. 37 14 ^h 50'	4. I. 37 14 ^h 59'	VI.	ženski	10l.m.
20	- -	Kovak Franz	24l.	zakonska	žena gostilničar	- -	4. I. 22 ^h 59'	5. I. 37 5 ^h 54'	I.	moški	10l.m.
21	- -	Roblek Marija	30l.	zakonska	žena delavca	- -	9. I. 16 ^h	9. I. 37 21 ^h 38'	III.	moški	10l.m.
22	- -	Šahligal Savka	27l.	zakonska	žena zidarja	- -	9. I. 17 ^h	10. I. 37 3 ^h 30'	I.	ženski	10l.m.
23	- -	Krovat Analiya	19l.	samska	frizerka	- -	16. I. 22 ^h 30'	16. I. 37 23 ^h 35'	I.	ženski	10l.m.
24	- -	Pecau Marija	33l.	zakonska	žena delavca	- -	24. I. 7 ^h 15'	24. I. 37 10 ^h 05'	III.	ženski	10l.m.
25	- -	Kozikar Juski	24l.	samska	metalkar	- -	24. I. 19 ^h 50'	25. I. 37 13 ^h 40'	I.	ženski	10l.m.
26	- -	Kralj Olga	24l.	samska	šivka	- -	24. I. 5 ^h	25. I. 37 4 ^h 20'	II.	moški	10l.m.
27	- -	Molan Savka	29l.	zakonska	žena metalkarja	- -	3. II. 0 ^h 47'	3. II. 37 15 ^h 45'	II.	ženski	10l.m.
28	- -	Barisek Klotzija	33l.	zakonska	žena povos.	- -	12. II. 9 ^h 35'	12. II. 37 9 ^h 45'	I.	ženski	10l.m.
29	- -	Podstnik Ana	33l.	zakonska	žena mizarja	- -	12. II. 9 ^h 15'	12. II. 37 11 ^h 19'	V.	ženski	10l.m.
30	- -	Primic Klotzija	31l.	zakonska	žena zidarja	- -	11. II. 14 ^h 15'	12. II. 37 14 ^h 15'	I.	ženski	10l.m.
31	- -	Kristau Marija	22l.	zakonska	žena kolt.povos.	- -	12. II. 17 ^h 45'	12. II. 37 22 ^h 45'	II.	ženski	10l.m.
32	- -										

Kako je ležal otrok ob porodu?	Otrok živ, zamrtev ali mrtev?	Kako je bil otrok razvit?	Ali je bilo na otroku videti kake lispake in katere?	Ali se je mater med porodom priležilo kaj smrtno nevarnega ali smrti?	Ali se je pomagalo umetno, kdaj, s čim in kdo je pomagal?	Dan in ura, ko se je iztrebila posteljica?	Ali je mati v stroški postelji zbolela, za čim? Ali je umrla, kdaj?	Ali je otrok, ko je bila mati v stroški postelji, zbolel, za čim? Ali je umrl, kdaj?	Posebne opombe
8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
II. zot.	živ	3350g 50cm				21. X. 5 ^h 05'	Zdrava odpuščena 27. X. 56	Zdrav odločel	
I. zot.	živ	3750g 50cm				29. XI. 11 ^h 45'	- - - 4. I. 37	- - -	Popkovična 11 ovitka okrog vratu.
I. zot.	živ	3600 51cm				4. I. 15 ^h 25'	- - - 10. I. 37	- - -	
II. zot.	živ	3500 51cm				5. I. 6 ^h 30'	- - - 10. I. 37	- - -	
I. zot.	živ	4600 55cm				9. I. 22 ^h 05'	16. I. 37 Zdrava odpuščena	- - -	
II. zot.	živ	3150 50cm				10. I. 4 ^h 55'	- - - 17. I. 37	- - -	
I. zot.	živ	2900 49cm				17. I. 0 ^h 30'	24. I. 37 Zdrava odpuščena	- - -	Popkovična 11 ovitka okoli vratu. Spletna se pravi rogo, hru
I. zot.	živ	3550 50cm				24. I. 10 ^h 50'	- - - 31. I. 37	- - -	
I. zot.	živ	3500 50cm				25. I. 2 ^h 10'	- - - 1. II. 37	- - -	
I. zot.	živ	3250 50cm		Storija o II. am. E por. dala 1000 giba	Storija mat. Taj: Petkova vdat. Bogdan - a. Kleničnik	25. I. 4 ^h 25'	- - - 1. II. 37	- - -	
I. zot.	živ	2950 50cm				3. II. 16 ^h 45'	- - - 10. II. 37	- - -	
II. zot.	živ	3150 49cm		Storija o II. am. dala 1650 giba	Taj: Petkova - a. Kleničnik Taj: Petkova - a. Kleničnik	12. II. 13 ^h	22. II. 37 Zdrava odpuščena	- - -	Na popkovični am. pravi ovitki okoli vratu. Spletna se pravi rogo, hru za manjšo kožo Zdrava, Petkova se pravi rogo, hru na bolno bolni postelji.
I. zot.	živ	3200 51cm				12. II. 11 ^h 40'	- - - 19. II. 37	- - -	
I. zot.	živ	3300 51cm			Storija o I. am. dala 730 giba	12. II. 15 ^h 15'	- - - 19. II. 37	- - -	
I. zot.	živ	3400 52cm		Storija o II. am. dala 730 giba	Storija mat. Taj: Petkova - a. Kleničnik	12. II. 23 ^h	- - - 19. II. 37	- - -	Obstojni inot popkovična.

4 KULTURA ROJSTVA

Dr. Vito Lavrič je v učbeniku Porodništvo za babiške in druge medicinske šole iz leta 1949 zapisal: V prejšnjem stoletju je bila v porodnišnicah smrtnost za porodnim prisadom še zelo velika. Žene so se zaradi tega izogibale porodnišnic in so raje rodile doma, če je bil porod pravilen.

Z razjasnitvijo nastanka in načina širjenja porodnega prisada ter z uvedbo transfuzij, antibiotikov in sulfonamidov se je stanje v porodnišnicah zelo izboljšalo. Porodni prisad je postal zelo redek, smrtnih primerov zaradi uspešnega zdravljenja skoraj ni bilo več. Zaupanje žena v porodnišnice je pričelo rasti. Vedno več je bilo porodic, ki prišle roditi v porodnišnice. Porod v porodnišnici je že postal pravilo, porod v domači hiši pa izjema.

Ker ni bilo mogoče in tudi ni bilo neizogibno potrebno, da bi vse žene rodile v porodnišnicah, so babice triažirale, katere žene bi lahko rodile doma in katere naj bi rodile v porodnišnici. Seveda so morale prepustiti dokončno odločitev porodnici.

Priporočali so, da rodijo v porodnišnici:

- a.) vse prvesnice, zlasti nad 35 let stare prvesnice,
- b.) vse tiste mnogorodnice, pri katerih so potekali prejšnji porodi ali sedanja nosečnost nepravilno,
- c.) vse socialno ogrožene porodnice.

4.1 VODSTVO PORODA V DOMAČI HIŠI

Babica je smela samostojno voditi samo pravilne porode. Če so nastale med pravilnim porodom kakršnekoli nepravilnosti, je morala takoj poklicati zdravnika. Zahtevo po zdravniku je izrazila možu ali sorodniku. Babica je poklicala zdravnika pismeno ali poslala koga ponj. V kratkih besedah je morala opisati dejansko stanje tako, da je zdravnik vedel, za kaj gre. Poklicati je morala tistega zdravnika, ki ga je želela porodnica ali njena družina. Le v primeru, da je prepustila porodnica babici izbiro zdravnika, je smela babica izbirati po svojem preudarku. Če je želela porodnica ali njena družina, da so poklicali zdravnik k

pravilnemu porodu, se babica tej želji ni smela upirati. Če je bil pri porodu zdravnik, je on prevzel vodstvo poroda in odgovornost. Babica se je morala ravnati po njegovih navodilih.

Če je babica ugotovila pri porodu kakršno nepravilnost in je predlagala, da se pokliče k porodu zdravnik, pa niti porodnica niti njena družine tega niso hoteli, je morala babica izjaviti, da ni več odgovorna ne za mater in ne za otroka. Previdna babica je zahtevala pisno izjavo, da se kljub njenemu nasvetu odklanja zdravniška pomoč. To potrdilo je bilo babici v kritje, če bi se porod končal nesrečno in bi hotela žena valiti krivdo nanjo. Babica ni smela zapustiti porodnice, ki je odklonila zdravniško pomoč, ampak je morala ostati pri njej do konca poroda.

Babica se je morala podnevi in ponoči takoj odzvati, če so jo poklicali k porodu. Izgovor, da je morala oskrbovati drugo otročnico in novorojenčka, ni bil izgovor. Če je bila hkrati klicana k dvema porodoma, je morala iti k tisti porodnici, ki jo je poklicala prva. Babica je smela praviloma prevzeti en sam porod.

Babica ni smela iti k porodnici, če je bila sama bolna, če je imela ranjene ali okužene roke in če ji je pristojni zdravnik prepovedal prevzemati porode iz kakršnegakoli vzroka. Podrobnosti so bile napisane v strokovnih navodilih za opravljanje babiške službe.

Vodstvo poroda je zahtevalo od babice mnogo znanja, izkušenj, previdnosti, razsodnosti in spretnosti. Babica je morala ravnati pri porodu mirno in varno, po določenem načrtu. Med porodom je smela govoriti samo najnujnejše, ni smela strašiti porodnice s pripovedovanjem vseh mogočih doživljanj pri porodih in ne klevetati drugih babic in zdravnikov. Nikoli ni smela napovedovati, kdaj in kako se bo porod končal. Med porodom ji je bilo dovoljeno samo malo jesti in ne piti alkohola. Če je delala tako, si je pridobila ugled in spoštovanje.

4.2 PRIPRAVE ZA POROD

Babica je morala ženo že med nosečnostjo opozoriti na stvari, ki jih je morala pripraviti za porod. Edino tako ni bilo pri porodu nepotrebne razburjenja, iskanja in skakanja.

4.3 IZBIRA IN OPREMA PORODNE SOBE

Če je stanovala vsa družina v eni sami sobi, izbira porodne sobe ni bila težka, ker je morala žena roditi pač v edini sobi. Če je bilo na razpolago več sob, je izbrala babica kot porodno sobo veliko, mirno, zračno, sončno in toplo sobo. Vsi nepotrebni predmeti in vse nepotrebno pohištvo so odstranili iz sobe. V sobi je ostala samo najnujnejša oprema: postelja, posteljna omarica, miza, trije stoli in omara. Dobro bi bilo, da bi sobo prepleskali in tla temeljito očistili. Če je bil porod pozimi, je bilo potrebno peč preizkusiti in popraviti pred porodom. Pripravili so tudi prenosljivo električno luč. V krajih, kjer ni bilo elektrike, je bilo treba pripraviti petrolejko, sveče ali električno baterijo. Odprte luči (petrolejka, sveča,..) so bile nevarne, če je bila pri porodu potrebna operacija v narkozi (nevarnost požara, eksplozije). Babica si je morala že vnaprej izbrati zanesljivo osebo (moža, mater porodnice), ki ji je namerava zaupati skrb za razsvetljavo in jo uporabiti za druga pomožna dela med porodom.

4.4 PORODNA POSTELJA

Porodna postelja je stala nasproti okna. Stala je tako, da je bila dostopna z vseh strani. Zakonske postelje so razmaknili. Porodna postelja se je morala temeljito prezračiti in prečistiti. Če postelja ni imela žimnice, je bilo najbolj priporočljivo ličkanje. Vreča se je pred porodom napolnila z novim ličkanjem. Pleve in slama niso bili primerni, ker se drobijo in povzročajo prah. Če se je postelja preveč udirala, so pod žimnico podložili deske. Posteljo so za porod na novo preoblekli. Pod spodnjo rjuho so dali kos (1m²) nepremočljivega platna, nad njo pa večkrat zloženo rjuho (prevleka). Odeja je bila lahka, ne prevroča. Najboljša je bila volnena odeja. Potrebni sta bili dve blazini. Dobro je bilo pripraviti tudi trdo, nizko blazinico, ki so jo ob potrebi dali porodnici pod križ.

4.4 KUHINJA

V kuhinji je moralo biti pripravljeno zadosti kurjave (drv) in več velikih loncev za kuhanje vode. Posoda se je morala pred uporabo temeljito očistiti.

4.5 PERILO ZA PORODNICO:

Za porod so pripravili:

- 9 rjuh,
- 4 prevleke za blazine,
- 4 srajce,
- volneno jopico,
- 4 brisače,
- 3 prtiče,
- 6 žepnih robcev

Če družina ni imela toliko perila za porodnico, je lahko varčna babica dobro opravila porod tudi z manj perila.

4.6 DRUGE POTREBŠČINE ZA PORODNICO:

- 100 g 7-odstotni alkohola,
- 250g lizola
- 20 g jodove tinkture,
- 100 g mila za umivanje rok,
- 50 g posipa (pudra),
- 100 g belega vazelina,
- 250 g sterilne vate,
- 50 sterilnih staničevinskih predlog, zavitih v gazo,
- 2 kosa nepremočljivega platna po 1 m x 1.4 m,
- telesni toplomer,
- sobni toplomer,
- 2 umivalnika,

- 2 vrča za vodo,
- posteljna posoda,
- vedro za odpadke,
- ledvičasta skleda,
- kompletен irigator,
- gumijasti grelnik,
- 12 varnostnih zaponk
- veliko steriliziranega časopisnega papirja s katerim so pri porodu pokrili posteljo, mizo in stole (preprečevanje infekcije, zaščita pohištva),
- osebni pripomočki za osebno higieno (krtačka za zobe, zobna krema, glavnik, mreža za lase, itd.).

4.7 POTREBŠČINE ZA NOVOROJENČKA:

- 30 plenic,
- 6 flanelk,
- 4 srajčke,
- 4 bombažne jopice,
- volnena jopica,
- volnena čepica,
- par volnenih rokavičk,
- 2 povoja za popek,
- 5 povojčkov za zavijanje popkavnice (zajčkov),
- 1 m traku za prevezanje popkavnice,
- 1 kos nepremočljivega platna (25 x 30 cm),
- posteljica ali košara z žimnico,
- 6 rjuhic,
- 1 kos nepremočljivega platna (1m²) za posteljico,
- 2 volneni odeji,
- kopalna kad,
- vodni toplomer,
- skledica za umivanje obraza,

- posodo za odpadke,
- 2 brisači frotirki,
- 3 rahle in 3 grobe krpe za umivanje novorojenčka,
- gost glavnik,
- mehka ščetka za lase,
- škarje za striženje nohtov,
- škatla posipa (pudra),
- škatla belega vazelina,
- steklenica (100 g) mandeljnovnega ali parafinskega olja,
- kos otroškega mila,
- grelnik.

Zapisano je tudi, da je dobro nabaviti tudi voziček, tehtnico in previjalno mizo.

Perilo za porodnico in novorojenčka so morali pred uporabo prekuhati, posušiti na soncu in zlikano spraviti.

4.7 PRVA DELA PRI PORODU

Ko je prišla babica v hišo porodnice, si je najprej dobro umila roke. Nato si je oblekla bel plašč in čepico ter si pripravila masko za obraz. Sledilo je kratko poizveduje o stanju poroda. Babica je izprašala porodnico po popadkih. Kdaj so se začeli? Kakšni so? Ali ima porodnica med popadki občutek, da jo tišči na blato? Dalje se je zanimala, ali jajčni mehur še drži, ali in kdaj je počil. Če babica ni imela priložnosti žene preiskati že med nosečnostjo, je na kratko poizvedovala po prejšnjih porodih, sedanji nosečnosti, zadnjem rednem perilu, prvem plodovem gibanju itd.

Če je ugotovila, da se je porod komaj začel, je imela dovolj časa, da pripravi vse potrebno za porod. Če pa se ji je zdelo, da se je že bližal čas poroda, je morala babica s pripravami pohiteti. Med izpraševanjem je babica opazovala porodnico.

Najprej so zakurili v kuhinji in pristavili več velikih loncev vode. Če je bila pri hiši kopalnica, so pripravili tudi tam toplo vodo. Vodo so potrebovali za kopanje porodnice, za dezinfekcijo rok in spolovila ter za kopanje novorojenčka.

Nato je razložila babica v porodni sobi po mizi svoje orodje iz babiške torbe. V kotliček ali navadno kozico (ponev) s pokrovko je dala instrumente in vse drugo, kar je potrebovala pri porodu. Sterilizirati je dala: 3 ščetke za umivanje rok, pilo za nohte, navadne in epiziotomijske škarje, popkarico, gumijasti in kovinski kateter, 3 žilne precepke (peane), brivnik brez klin, dva nastavka za irigator (gumijasto cev za klistiranje, nastavek za izpiranje spolovila), gumijaste rokavice in prijemalko. Če ni imela sterilnih trakov za popkavnico in sterilne vate, je dala kuhat tudi to. Instrumenti so morali v pokriti posodi vreti najmanj 15 minut. Nato je postavila babica pokrito posodo v porodni sobi na mizo. Če se je porod zavlekel je morala babica kdaj pa kdaj vnovič prekuhati instrumente.

Nadalje je morala babica pripraviti dva umivalnika in dva vrča. Pred uporabo jih je morala najprej temeljito očistiti, nato pa še razkužiti s 1/2-odstotno raztopino dezola (asepsola) ali s 70-odstotnim alkoholom. V enem izmed umivalnikov si je umila roke pred porodom, če ni imela tople tekoče vode, v drugem pa si je pred porodom pripravila 1%-odstotno raztopino dezola (asepsola) in dala vanjo instrumente, ki jih je prej prekuhala. Babica je mora očistiti tudi posteljno posodo in pripraviti vedro za odpadke.

Če je bil pri porodu zdravnik, je mora babica tudi zanj vse pripraviti, kot npr.: toplo vodo za umivanje rok, krop za kuhanje instrumentov, mizico za instrumente itd., če je potrebno, mora pripraviti prečno posteljo.

Ko je babica vse pripravila, je bila njena skrb porodnica. Najprej ji je rekla, naj opravi malo potrebo. Če ni mogla le-tega storiti v postelji in če je to dopušča porod, jo je posadila ob postelji na posodo, napolnjeno z vročo vodo. Tako se ji je v večini primerov posrečilo, da je šla porodnica na vodo, medtem ko prej leže v postelji ni mogla mokriti. V skrajnem primeru je morala babica porodnico katetrizirati z gumijastim katetrom. Dobljeni seč je babica preiskala glede beljakovine. Nato je porodnico klistirala. Po klistiranju je morala porodnico stuširati. Kjer ni bilo kopalnice, je morala prho zasilno urediti. Pred kopanjem ali po njem jo je obrila po nadsramju in osramju. Po britju je splaknila spolovilo s 1/2-odstotno raztopino dezola (asepsola). Naposled je oblekla porodnici svežo srajco, nato je pomaga porodnici v posteljo. Sledila je porodniška preiskava.

4.8 VODSTVO PORODNIH DOB

Če je bila babica klicana k ženski zelo zgodaj, je mora najprej ugotoviti, ali se je porod sploh že začel. Zato je morala dobro opazovati popadke in jih pravilno oceniti. Redni popadki dovolj jasno kažejo, da gre za res.

Naloga babice je bila, da je vodila žensko skozi vse porodne dobe.

Prva porodna doba traja od rednih popadkov na pet minut do popolnega odprtja materničnega ustja.

Druga porodna doba traja od popolnega odprtjem materničnega ustja in se konča s popolnim rojstvom otroka.

Tretja porodna doba se začne z rojstvom otroka in traja, dokler se popolnoma ne porodijo posteljica in ovoji.

Četrta porodna doba traja še tri ure od iztisa posteljice, ko ostane porodnica v porodni sobi pod stalnim nadzorom.

4.9 PRVA OSKRBA NOVOROJENČKA

Takoj po rojstvu je položila babica novorojenčka med materina stegna tako, da je ležal nekaj nižje kot mati in da ni brcal z nogami v spolovilo porodnice. Popkovnica ni smela biti napeta. S sterilno suho vato mu je babica obrisala oči, da ne bi prišli bolezenski mikrobi do očesne veznice. Novorojenček naj bi izkihnjal in izkašljajal sluz sam, sicer pa je morala babica sluz izsesati z aspiratorjem. Če se je plod rodil zdrav, ga je babica toplo pokrila, tipala utripanje popkovnice. Če bi babica prevezala popkovnico takoj po rojstvu in če ne bi novorojenček ležal nekoliko nižje kot mati, bi bil prikrajšan za kakšnih 100 ml krvi iz posteljice. Popkovnica preneha utripati ponavadi po dveh do petih minutah. Ko je popkovnica prenehala utripati, je lahko babica prevezala popkovnico. Za to je imela že pripravljene potrebne stvari v umivalniku. V 1%-odstotni raztopini dezola (asepsola) so bili popkarica in trije trakovi (ali dva traka in ena žilna precepka). Babica je prevezala popkovnico trikrat s sterilnim trakom ali še bolje s suho sterilizirano vrvico. Trak ali vrvica sta bila dolga 25 cm. Najprej je potegnila popkovnico od plodovega popka v smeri k

posteljici in jo prevezala 1 cm od plodovega popka z enim samim vozlom. S tem ko je babica potegnila po popkovnici, je iz nje iztisnila kri. Takšna popkovnica se je prej posušila in prej odpadla, zlasti še, če so jo prevezali s suho sterilizirano vrvico. Popek se je lepše zacelil. Drugič je prevezala popkovnico 2 cm od prvega traku z dvema vozlova. Nato je prijela s kazalcem in sredincem leve roke popkovnico pri prvem traku, s prstancem in mezincem pa pri drugem traku in jo med sredincem in prstancem prerezala s popkarico. Pri tem je morala paziti, da ni poškodovala novorojenčka. Kri, ki je pritekla iz popkovnice, je posušila z vato. Novorojenček je bil sedaj popolnoma ločen od matere. Babica je prevezala s prvim trakom popkovnico zato, da ne bi novorojenček iz nje izkrvavel. Z drugim trakom je preprečila odtok krvi iz posteljice. S krvjo napolnjena posteljica se namreč v posteljični dobi lažje loči od maternice. Tretjič je prevezala babica popkovnico tam, kjer je prihajala iz spolovila. Ta vozle ji je kasneje pomagal, da je lahko po njegovi legi spoznala, ali se je posteljica že ločila od maternice ali ne. Ko je babica ugotovila, da se je posteljica ločila, in se nato tudi porodila, jo je pregledala. Posteljico so po pregledu sežgali ali zakopali. Če pa je bilo na posteljici kaj nenavadnega, jo je bilo potrebno pokazati zdravniku. Babica je morala vselej poklicati zdravnika, če je ugotovila ali samo posumila, da posteljica ni cela, pa naj je žena krvavela ali ne. Umila je porodnico spolovilo in ji dala novo predlogo. Babica je zavila otroka v tople plenice. Novorojenčka je položila na varno in ga dobro pokrila. Pri tem je pazila, da je novorojenček lahko svobodno dihal. Dokončno je oskrbela novorojenčka šele po porodu. Njena prva skrb je bila porodnica. Medtem ko je skrbela za porodnico, je kdaj pa kdaj pogledala, kako novorojenček diha. Važno je bilo tudi, da novorojenček ni krvavel iz popka. Če je bilo potrebno, je tesneje zadrgnila vozle. Edino tedaj, kadar je bil pri porodu navzoč tudi zdravnik, je smela babica takoj dokončno oskrbeti novorojenčka, ker je ta čas na porodnico pazil zdravnik (3).

4.10 DOKONČNA OSKRBA NOVOROJENČKA

Ko je bilo konec posteljicne dobe in ko za mater ni bilo več posebne nevarnosti, je oskrbela babica še novorojenčka, ki je ležal na varnem mestu, zaviti v tople plenice. Prva njena naloga je bila, da je pregledala popkovnico, da je še enkrat močno zadrgnila trak, s katerim je bila popkovnica samo enkrat prevezana. Nato je umila novorojenčku obraz z moko vato. Toplo in čisto vodo je imela v posebni skledici. Če je bila koža pokrita s sirasto mlazjo, je babica namazala novorojenčka z vazelinom. Nato ga je zbrisala z mehko plenico ali gazo. Sledila je prva kopel. Po kohanju je otrla novorojenčku kožo s toplo plenico.

Med kopeljo in po njej si je babica ogledala novorojenca in poskušala ugotoviti morebitne nepravilnosti (spake). Zlasti se je zanimala za spolovilo in zadnjik. Če je ugotovila kakšno nepravilnost, je morala to obzirno povedati domačim. Vse nepravilnosti o novorojenčku je morala babica poročati in pokazati zdravniku.

Po kopeli je babica oskrbela popkovnico. Nato je izmerila novorojenčku dolžino in obseg glavice ter ga stehala. V oči mu je kanila 1-2 kapljici 1-odstotne raztopine lapisa ali 1-odstotne raztopine targezina. To je obvezna Credejeva profilaksa zoper kapavično vnetje očesnih veznic. Kapljice za oči je morala imeti babica na temnem prostoru in jih vsak mesec obnavljati. Stekleničke ni smela puščati odprte, ker je postala raztopina zaradi izhlapevanja vode močnejša in očesu škodljiva. Nato je zavila novorojenčka v plenice in ga položila v košaro ali posteljico. V zimskem času je morala segrevati posteljico z grelnikom.

Po porodu je babica izmerila še temperaturo in pulz. Pri porodnici je morala ostati še tri ure. Opazovala je porodnico, maternico, morebitne komplikacije.

Četudi je bila babica utrujena in zaspana, ni smela pri porodnici zaspati, temveč je morala nanjo skrbno paziti. Lahko pa je zadremala porodnica.

Po končanem porodu je babica zbrala instrumente, jih oprala, prekuhala in vložila v babiško torbo. Umazano perilo (plašč itd.) je oprala doma.

Babica je vpisala potek poroda v knjigo porodov.

Vloga babice pa se s porodom ni končala. Ob nadaljnjih prihodih v hišo je babica spraševala otročnico o njenem počutju, spanju, odvajanju in izločanju, bolečinah,

čišči, kako je z dojenčkom. Z izpraševanjem se je na hitro prepričala o zdravstvenem stanju otročnice in novorojenčka (3).

5 PRIPRAVE NA POROD V ŽUPNIJI SV. PETER POD SV. GORAMI

Slika 6: Hiša v Bistrici ob Sotli

5.1 IZBIRA PORODNEGA PROSTORA

Pred porodom so po možnostih porodno sobo pobelili in očistili. Zaradi revščine žene niso imele velike izbire, kje roditi in kje preživljati čas med dobo otročnice. Starši so si navadno delili spalnico z mlajšimi otroki, ker so le-ti potrebovali še mamino nego. Starejši otroci so spali v drugem prostoru. Težje je bilo zbirati prostor pozimi, kajti ponavadi so imeli le eno peč. Najpogosteje so babice zbrale tisto sobo, ki je bila toplejša.

5.2 PRIPRAVA SOBE ZA POROD

Na splošno je bilo ugotovljeno, da so ženske rojevale v neprimernih prostorih. To se pripisuje neugodnim bivanjskim razmeram, ki so bile posledice tako revščine kot značilnosti kmečke arhitekture. Lesene hiše večinoma niso bile ometane, kaj šele popleskane. Ženske so se trudile, da so pred porodom očistile tla v sobi. Ženske so rodile predvsem v zatohlih in neenakomerno ogretyh prostorih, kar je bilo posledica majhnih oken.

Zaradi prostorske stiske in narave dogodka so morali otroci pravočasno iz hiše, ponavadi k sosedom ali sorodnikom. Prav tako pri porodu ni bil prisoten mož. Pripravili so tudi posteljo, na kateri je ženska rodila. Že med nosečnostjo so si premožnejše ženske pripravile nekaj rjuh in nepremočljivo platno. Ponavadi so imele le eno samo rjuho. Uporabljale so stare odeje in krpe, ki so jih po porodu zavrgle. Gumijasto platno so uporabljale le, če ga je s seboj prinesla izšolana babica.

5.3 PRIPRAVA POTREBŠČIN ZA POROD

Za porod so ženske pripravile le toplo vodo, leseno vedro, kamilice in žganje, za novorojenčka pa stare bombažne ali flanelaste cunje, povoj za poviti novorojenčka, kapico, kakšno plenico, plajšek ter blagoslovljeno vodo za primer krsta v sili.

Pleničk je bilo ponavadi samo nekaj, včasih tudi nobene, a če je bila, so tisto uporabljali samo za h krstu in še to ponavadi za več otrok. Kasneje, ko se je finančno stanje izboljševalo, so imeli tudi nekaj več pleníc. Pripravili so tudi košaro ali zibelko. Za žimnico so uporabljali ličkanje, ki so ga nadevali v vrečo, nanjo položili nepremočljivo platno in rjuho, novorojenčka pa pokrili z odejico.

9. 10. 1958. l.

1 mtr.	beloga platna		
160 "	rozastega blaga		
80 cm	inleta		
40 "	inleta skupaj -	1.445	din
15 "	beloga platna		
15 "	rozastega "		
15 "	pipastega "		
80 "	rozastega "	3.76	"
1 "	duda "	40	"
1 "	trajčka "	2.10	"
3 mtr.	novorojca	1.30	"
4 "	trakov "	48	"
2 "	siplje "	40	"
3.20 "	za plenic beloga	12.48	"
50 cm	beloga platna	12.5	"
1 "	kozika	5.00	"
1 "	glasek	25	"
1 "	ledenček	2.80	"
1 "	lonec za puila 15. litr.	8.00	"
2 "	majice cene 3.00 din	6.00	"
2 "	volnene kapiče 85 din	1.40	"
2 mtr.	novorojca	1.30	"
1 "	belih trakov	12	"
1 "	otroški prah	55	"
6 mtr.	plavice - 8 plenic	1.920	"
2 "	bele plavice	640	"
1 "	Pralni prah	60	"
1 "	umalo	40	"
1 "	otroško umalo	30	"
zivekja računala ne skupaj		500	
		<u>9.324</u>	din
		26. 11. 1958. l.	

6.860
 1.960
 4.900
 1.670
 1.400
 4.400
 1.400
 6.190
 1.830
 8.020

Slika 7: Spisek potrebščin Marije Juričko iz leta 1958 za novorojenca

5.4 POROD

Žene so ponavadi odlašale s pripravami na porod do prvih popadkov. Če so porodnice popadki zalotili na polju, so po pomoč poklicale sosede ali sorodnike v tisti vasi. Navada je bila, da je šel po babico mož. Velikokrat babica ni uspela priti pravočasno in takrat so žene rodile same. Ponekod, kjer je bil porod brez težav, babice sploh niso klicali, ampak so ženi pomagale sorodnice.

Babica je imela za vodenje normalnega poroda in oskrbo novorojenčka najnujnejše potrebščine, ki so bile spravljene v usnjeni babiški torbi. Ob prihodu se je pozanimala za počutje porodnice in časovne posledke med popadki. Nato je pripravila posteljo, pod rjuho položila gumijasto platno in umila ter razkužila splovilo porodnice. Sramnih dlak ni brila. Prav tako porodnic niso klistirali. Babica ni imela sredstev za lajšanje bolečin in pospeševanje poroda. Babica je porodnico božala po glavi in se z njo pogovarjala. Na trebuh ji je dala toplo opeko, zavito v krpo. Če je bilo vroče, jo je brisala z mrzlo krpo po vratu in čelu, dala ji je piti vina za moč in kamilični čaj proti bolečinam. Ob težkih porodih je morala porodnica hoditi po sobi, če to ni pomagalo, so jo posadili na parno kopel iz kamilic. V primeru težavnega in nepravilnega poroda, kamor so uvrščali nepravilne lege ploda in hude porodne krvavitve, so poslali po zdravnika ali pa so porodnico odpeljali v porodnišnico. Položaj, ki so ga porodnice zbrale, je bil ponavadi ležeči ali sedeči. Stoje, čepe ali kleče ponavadi niso rodile. Po porodu so babice čakale, da se je porodila še posteljica.

5.5 PORODNA POMOČ

Po pregledu Rojstne in krstne knjige župnije sv. Peter pod sv. Gorami od leta 1930 do 1941 in Rojstne matične knjige od leta 1945 do 1960 za naselja Bistrica ob Sotli, Hrastje, Črešnjevce, Dekmanca, Kunšperk, Križan vrh, Srebernik, Polje ob Bistrici, Ples, Trebče in Zagaj smo ugotovile, da so župniki v rojstno matično knjigo bolj ali manj natančno zapisovali porode tako neizprašanih babic kot izprašanih babic ter tudi porode ostalih, ki so pomagali pri porodu.

Preglednica 2: Število porodov na domu in vrste porodne pomoči v župniji sv. Peter pod sv. Gorami v letih 1930 do 1941 in 1945 do 1960 leta

Leto rojstva	Vsi rojeni	Živorojeni	Mrtvorojeni	Ob porodna pomoč							
				Izprašana babica		Neizprašana babica		Zdravnik		Brez pomoči	
				št.	%	št.	%	št.	%	št.	%
1930	56	55	1			54	96			2	4
1931	66	63	3			60	90			6	10
1932	63	60	3			56	89			7	11
1933	64	60	4	1	1	55	86	3	5	5	8
1934	56	55	1			53	94	1	2	2	4
1935	57	57				49	86			8	14
1936	58	58		4	7	50	86			4	7
1937	50	50		7	14	8	16	1	3	34	67
1938	56	56		7	12					48	88
1939	44	43	1	5	11			1	2	38	87
1940	51	48	3			4	8			47	92
1941	51	50	1	3	6	2	4			46	90
1945	6	6								6	100
1946	47	45	2	18	38					29	62
1947	38	38		27	71					11	29
1948	29	29		20	69					9	31
1949	36	36		35	97					1	3
1950	34	34		30	88					4	12
1951	25	25	2	24	96					1	4
1952	33	33	2	31	94	1	3			1	3
1953	11	11		7	63					4	27
1954	16	16		13	81					3	19
1955	28	28		28	100					0	
1956	24	24	1	24	100					0	
1957	14	14		13	93					1	7
1958	11	11		11						0	
1959	12	12		11	92	1	8			0	
1960	15	15		15						0	

Vir: prepis: Rojstna in krstna knjiga župnije sv. Peter pod sv. Gorami od leta 1930 – 1941.

Rojstna matična knjiga od leta 1945 do leta 1960 za naselja Bistrica ob Sotli, Hrastje, Črešnjevce, Dekmanca, Kunšperk, Križan vrh, Srebernik, Polje ob Bistrici, Ples, Trebče, Zagaj.

Od leta 1930 do leta 1935 je bilo 90% porodov na domu vodenih s pomočjo nestrokovne pomoči - neizprašanih babic, 5% otrok se je rodilo brez pomoči. V obdobju od leta 1936 do leta 1941 je delež porodne pomoči izprašanih babic imelo 10% porodnic, neizprašanih babic 30%, brez pomoči pa jih je rodilo 60%. Za medvojno obdobje nimamo podatkov, ker so bili ljudje iz župnije izseljeni v Nemčijo. Leta 1945 se je rodilo šest otrok, vsi brez pomoči babice. V obdobju od leta 1946 do 1954 se je delež strokovne porodne pomoči povečal na 77%, delež rojenih otrok brez pomoči pa se je znižal na 21%. Od leta 1955 do leta 1960 je bila v 97,5% porodnicam nudena strokovna pomoč babice pri porodu na domu.

5.6 NESTROKOVNA PORODNA POMOČ

V župniji sv. Peter pod sv. Gorami je dajanje porodne pomoči temeljilo na ljudskem medicinskem znanju "modrih žensk". Poleg vaških babic so včasih pomagale tudi matere ali tašče. Babice so pri nas imenovali hebanka, kar prihaja iz nemškega izraza die Hebamme.

Nestrokovna porodna pomoč na domu ni bila zgolj posledica revščine, temveč tudi navad, priljubljenosti in stanja takratne zaposlenosti izšolanih babic. Nekatere ženske niso želele sprejeti porodne pomoči izšolane babice, temveč so k porodu raje poklicale neizprašano babico, ki so ji morda zaradi večje prijaznosti ali manjše zahtevnosti do porodnice bolj zaupale.

Po dobljenih podatkih so v času od leta 1920 do leta 1941 delovale naslednje neizprašane babice: Ana Babič, posestnica, Trebče 90; Marija Hudina, Križan Vrh 29; Marija Valenčak, Kunšperk 7; Ana Pregrad, Hrastje 42; Gabriela Benigar, Sv. Peter 3; in Frančiška Božiček, Srebrnik 2, ki je pri porodu na domu pomagala največ ženskam od leta 1922 do leta 1937.

5.6.1 NEIZPRAŠANA BABICA FRANČIŠKA BOŽIČEK

Sorodnica se takole spominja svoje tete:

“Bila je poročena. Svoje delo pri porodnicah je začela opravljati leta 1922. Nekega dne je začela kar sama od sebe. In ker ji je uspelo, ji je delo postalo všeč, zato je nadaljevala in postala sprejeta v svojem okolju. O uspehu njenega delovanja se je glas hitro širil po celi župniji in klicali so jo vse pogosteje. Porodnice so jo imele rade zaradi njene preprostosti, nezahtevnosti in seveda zaradi uspešnosti. Če se je pri porodnici kaj zakompliciralo, je “prosila sv. Ano” za pomoč. Kljub temu da ni imela niti posebne torbe niti posebnih pripomočkov, se ji je vedno “vse posrečilo”. S seboj k porodnici je prinesla zgolj “nekakšen trak” za podvezo popkovnice.

Ko je porodnica porodila, jo je uredila, otroka je skopala, potem je porodnici in družini še skuhala, oprala in ponaredila še druga potrebna dela. K porodnici je hodila še nekaj dni.

Domov je večkrat prinesla del pogače, katero so po stari navadi prinašali porodnici po rojstvu otroka.

Ker je postala zelo znana so jo pogosto klicali tudi k porodnicam preko meje, na Hrvaško.”

5.7 STROKOVNA PORODNA POMOČ V ŽUPNIJI SV. PETER POD SV. GORAMI

5.7.1 IZPRAŠANA BABICA MARIJA KRAMER, POROČENA GLIBE

Strokovna porodna pomoč v župniji se je pričela marca leta 1937, ko je Marija Kramer, kasneje poročena Glibe, rojena 2. 1. 1908 v Polju št. 1, občina sv. Peter pod sv. Gorami, srez Šmarje, na Državni babiški šoli v Ljubljani opravila predpisani babiški tečaj s prav dobrim opravila izpit iz babištva. Svoje poslanstvo je opravljala do leta 1954. Potem je ostala doma in ni več opravljala svojega poklica. Pri svojem delu je bila natančna, vestna, dosledna, strokovna in tudi stroga.

Slika 8: Marija Kramer v Državni babiški šoli (tretja z leve v zadnji vrsti)

Državna babiška šola v Ljubljani

DIPLOMA

*Predsednik in člani komisije
za izpraševanje učenk kr. šole za babice v Ljubljani*

potrjujemo, da je **KRAMER Marija**,
rojena dne 2./I.1908 v Polju št.1, obč. Sv. Peter pod
Svetimi goremi
srez Šmarje, redno dovršila predpisani babiški tečaj te šole
in dobro opravila pred nami izpit iz babištva.

Na podstavi nam dane pooblastitve proglašamo imenovano
KRAMER Marijo, ko je prisegla, da
bo vestno izpolnjevala svoje dolžnosti, za babico, ki je sposobna
izvrševati babiško prakso. V dokaz temu ji dajemo to diplomo,
na katero je pritisnjen pečat kraljevske šole za babice v Ljubljani
in so postavljeni naši svojeročni podpisi.

V Ljubljani, dne 26. februarja 1937.

Predsednik izpraševalne komisije:

[Handwritten signature]

Člani izpraševalne komisije:

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

Slika 9: Diploma Marije Kramer, babice

574

Predsedniku in odboru
občine Sv. Peter p. Sv. gor.

Podpisana Kramar Marija diplomirana hlabica
bivajša v Polju, prosim da me se nastavi za občinsko
hlabico. Diplomno prilasem.

Vznapljanje na ugodno rešitevje, poslušno se, kar
sem domaćinska. bledšim se vdana

V Polju, dne 15. marca 1937. Kramar Marija

Grohn Ke Ke
Predsedniku?

Slika 10: Prošnja Marije Kramer za službo

Po pogovoru z Jožetom Glibetom, sinom Marije Kramer, poročene Glibe, smo izvedele, da je do porodnic hodila včasih peš, včasih s kolesom, včasih pa so prišli ponjo s konji ter s kočijo, ker takrat ni bilo v vasi še avtomobilov oz. hitrejših prevoznih sredstev. Ponavadi so jo prišli iskat zadnji čas, ker je bila pot za tiste, ki so živeli bolj oddaljeno, dolga. Hodila ni samo po svojem okolišu, ampak so prišli ponjo tudi s Hrvaške. Ko je bil majhen, ga je mama večkrat vzela s sabo, saj zanj ni imela varstva, ker je oče hodil v službo. Ko pa je bil starejši, ga je večkrat pustila doma samega. Nekoč je pobegnil od doma in od takrat dalje pa ga je mama zmeraj dala v varstvo.

Spominja se, da je nekega leta njegova mama pomagala pri 67 porodih. V zahvalo za pomoč pri porodu je dobila kokoš, raco, pogačo, včasih tudi denar. Kadar je bil zraven, je tudi on dobil hlebček kruha.

Gospa Frida Božiček se takole spominja babice Marije Glibe :

« Ja, z njo sem bila zmenjena. Bila je moja sosedka. Kar naenkrat je prišlo. Začelo me je zvijati. Sorodnica je odhitela po babico. Prišla je in me pregledala. Še je čas, je rekla. Veš, to je pritisk na črevo, je rekla in vzela v roke štrikanje. Nikdar mi ni bilo še tako hudo, ona pa je štrikala in me večkrat vmes pogledala. V nekem trenutku, ko me je pogledala, je rekla : “ Zdaj pa bo” Rodila sem. « Z otrokom je vse v redu », je rekla. « Joj, Micka, še eno bo, sem rekla. » Nič več ne bo, to se bo porodila še posteljica, mi je odgovorila.

Nato je najprej uredila mene, da ne bi prišlo do zastrupitve, potem pa še otroka. Spominjam se : »To so bile hude bolečine. Niso bile lahke črešnje. »

Slika 11 : Babiška torba gospe Marije Kramer

Slika 12 : Kasetna z babiškimi pripomočki

Slika 13 : Vsebina zgornjega dela kasete : trak za podvezo popka, kateter, škarje, kovinski kateter, steklene cevke

Slika 14: Vsebina spodnjega dela kasete: irigator, lizol, alkohol, brizgalka, peščena ura, nastavek za dojenje, prijemalka, stetoskop za poslušanje plodovih srčnih utripov

Dnevnik

babice Kramer Marija

v Sr. Petru pod Sr. Gorami

začet dne 14 1938.

Tiskana Br. Rompet, Krško

Slika 15: Dnevni babice Marije Kramer

1. Tekoča številka poroda I.

2. Porodnice: a) stanovišče, ulica, hišna številka Lv. Peter pod Sv. Jozefom
 b) ime in priimek Sepečina Mera
 c) rojstveno leto (starost) 38 l.
 d) stan (zakonska, vdova, samica) samska
 e) poklic (opravilo) delavka
 f) vera r. k.

3. Dan in ura, katero je prišla babica k porodnici 10. VII. ob 9h 30'

4. Ura, dan, mesec in leto poroda ob 14h 30' 10. VII. 58.

5. Kateri porod? VIII.

6. Spol in ime otroka, ali otrok? ženski

7. V katerem mesecu nosnosti je bil porod? 10. l. m.

8. Kako je ležal otrok ob porodu? I. rat.

9. Otrok živ, zamrtv ali mrtev? živ

10. Kako je bil otrok razvit? 5-150gr. 53cm.

11. Ali je bilo na otroku videti kake izpake in katere?

12. Ali se je materi med porodom primerilo kaj smrtno nevarnega ali smrt?

13. Ali se je pomagalo umetno, kdaj, s čim, in kdo je pomagal?

14. Dan in ura, katero se je iztrebila posteljica 10. VII. ob 15h

15. Ali je mati v otročji postelji zbolela, za čim? ali je umrla, kdaj? zdrava

16. Ali je otrok, ko je bila mati v otročji postelji, zbolel, za čim? ali je umrl, kdaj? zdrav

17. Posebne opomnje

Slika 16: Izpisan porodni izkaz

5.7.2 IZPRAŠANA BABICA JOŽEFA KUNTARIČ

Jožefa Kuntarič, poročena Kramar, se je rodila leta 1914 v Kostanjevici na Krki. Prvi porod v naši župniji je vodila leta 1955 in delovala vse do svoje upokojitve leta 1981, ko je opravljala že delo patronažne medicinske sestre. Preden je prišla v župnijo, je po pripovedovanju ljudi vodila že petsto porodov. Ljudje v našem kraju so jo klicali « babca ».

Njena soseda je povedala:

“Bila je zelo dobra babica, vestna za službo, ustrežljiva. Od začetka je hodila peš ali so ponjo prišli s konji. Kasneje si je kupila motor in se z njim vozila. To je bil tudi njen razpoznavni znak. Hodila je cele dneve in tudi ponoči, malo je bila doma. Nosila je tudi otroke h krstu, potem pa je bila povabljena tudi na gostijo. Ženske so jo imele rade. Rada je pomagala. Če je bilo kje potrebno pomagati, bodisi v obleki, hrani ali denarno, je to z veseljem storila. Imela je brata, ki je živel v Ameriki in ji je tudi finančno ter materialno pomagal.”

Marija Kunst iz Zagaja, po domače iz Vrhunc, se spominja svojega drugega poroda:

”Bilo je meseca junija in okopavala sem na njivi. Bila sem že na kraju nosečnosti in nameravala iti roditi v porodnišnico v Brežice, kjer sem pred dvema letoma že rodila sina.

Pred dobrim mesecem sem se srečala z babco Pepco, ki mi je rakla: “Kar doma bod, bom jaz poleg tebe. “ Kar naenkrat sem dobila popadke. Mož je šel skoraj dve uri hoda daleč po babico. Med tem časom sem se umila in odšla na hlev v kaščo - to je bila sobica, ki smo jo pripravili za stanovanje, ko bom rodila. Notri je bila omara, postelja, zibelka, štedilnik, nekaj posode, da sem lahko skuhala čaj. Elektrike ni bilo. K meni je prišla soseda, da nisem bila sama. Skuhala mi je kamilice za obkladek, ki sem si ga dala na trebuh, da bi bilo lažje zdržati. Z možem je prišla babca. Pogledala me je, dala mi je injekcijo za pospešitev poroda. Popadki so trajali celo noč. Z babco sva se pogovarjali o gospodarstvu, kako je bilo v izgnanstvu, o rožah in še o marsičem. Z okna je odstranila rože vodenike, ki sem

jih imela za okras, rekoč, da bom jaz in otrok postala vodenična. Zjutraj ob pol sedmih sem rodila deklico. Babca mi po porodu ni dovolila zaspati, čeprav sem bila do smrti utrujena. Prvo se moraš izčistiti, potem pa boš spala, je rekla. Bilo je hudo, ne bi nobenem tega privoščila. Ostala je še nekaj ur po porodu pri meni, mi vse oprala in uredila in nasploh, bila je zelo dobra.

Ko je babca odšla, je čez kako uro prišla k meni moja mama. Povedala mi je, da je po poti skozi gozd srečala žensko s torbo, ki je ni poznala. Ta ženska, jo je vprašala, kam gre s tem košem na ramenih. Ona pa ji povedala, da k hčerki, ki je rodila. Mama mi je takrat prinesla velik kruh, rezance, kokoš, jajc, mleka, vina. Takšna je bila pri nas navada.”

Gospa Cecilija Koren iz Križan Vrha ima lepe spomine na “babco” Pepco:

“Dan poprej sem poribala tla, spekla hruh v peči, očistila in pripravila kokoš ter pripravila sveže perilo zase in otroka. Najtežje je bilo določiti čas porod in s tem, kdaj poslati moža po babico. Če bi jo poklicali prehitro, bi morala predolgo čakati, pa bi jo morda med tem časom že kdo drug potreboval. Če pa bi predolgo čakali, pa bi lahko rodila prej, preden bi ona prišla.

Babica Pepca Kuntarič je bila pri porodu vseh mojih štirih otrok. Pri prvem otroku je šel po babico mož, dobro uro hoda stran. To je bilo leta 1956. Bilo je v nedeljo popoldan. Ker je bilo prvič in še nedelja, je bil moj mož skoz zraven mene. Babica ni imela veliko dela, ker j bilo vse pripravljeno, tako da je zraven mene štrikala in čakala. Že v šestem ali sedmem mesecu nosečnosti sem bila pri njej na pregledu, pa je bilo vse v redu in že takrat sva se dogovorili, da bom rodila kar doma. Če bi pa ugotovila kakršno nepravilnost, bi me napotila v bolnišnico. Bolnišnice so se ženske izogibale, ker je bila draga. Med čakanjem me je večkrat pogledala, kako se odpiram. Lahko sem izbirala, ali bom med porodom ležala na postelji, na tleh, čepela, sedela, kakor mi je bilo najlažje. Ko se je otrok rodil, ga je babica prestregla v roke, ga očistila, prerezala popkovino in ga zavila. Nato je uredila še mene, potem pa je otroka skopala in oblekla. Pripravila mi je tudi obed, kurjo juho. Naslednji dan me je zopet prišla pogledat. Otroka smo povijali celega, trdno, z

iztegnjenimi nogami in rokami. Po porodu mi je babica svetovala, naj nekaj dni vsak dan popijem en deciliter vina z žlico sladkorja za moč in za mleko.

Drugič sem rodila leta 1958, takrat mož ni bil zraven. Tretji porod sem imela leta 1965, rodila se je hčerka, ki je bila po teži dosti lažja od prejšnjih dveh otrok. Porod pa je bil neprimerno hujši, tako hudo je bilo, da je moje stokanje slišala mimoidoča soseda in je za pomoč molila rožni venec skoraj eno uro.

1967 se je rodila zadnja hči. Babice ni bilo doma, ker je bila pri porodu v Brezovcu, v drugi fari. Rečeno je bilo, da bo prišla takoj, ko bo tam končala. Zato je prišla pomagat soseda. Prerezala je popkovino po navodilih moje mame, zbrisala otroka in ga zavila v rjuho. Ko je prišla babica je uredila otroka.

Če ocenim delo babice lahko rečem, da je bilo odlično, saj je vse pripravila sama, celo od kokoši do perila, tudi oprala je. S porodnico je bila zelo potrpežljiva.”

Zgodba druge ženske:

“Datum poroda sem imela pozimi. Tisti dan je posebno močno snežilo. Živelimo na hribu in ceste skoraj ni bilo. Po kosilu sem dobila popadke, ki so bili dokaj močni. Takoj smo poslali po babico. Ker pa je bila pot skoraj neprehodna, sem rodila s pomočjo ženske, ki je pomagala že moji mami pri porodu. Otrok se je rodil. Ženska je previdno prerezala popkovino. Domači so hitro pripravili voz, ga obložili s slamo, vpregli kravi. Oblekli so me v toplo obleko, me spravili na voz in me pokrili. Posteljica se še ni izločila. Bilo me je zelo strah, kaj je z otrokom, ali je še živ, ali sploh diha, ali ga zebe... Voz so peljali do glavne ceste, kjer je že čakal rešilec in babica. Rešilec nas je odpeljal v najbližjo bolnišnico, kjer so poskrbeli, da se je izločila posteljica. Ko sem videla, da je z otrokom vse v redu, da je živ in zdrav sem se najprej začela smejati sama sebi. Vedno se rada spominjam trenutka, ko sem zagledala majhnega dečka, ki je neutrudno jokal. “

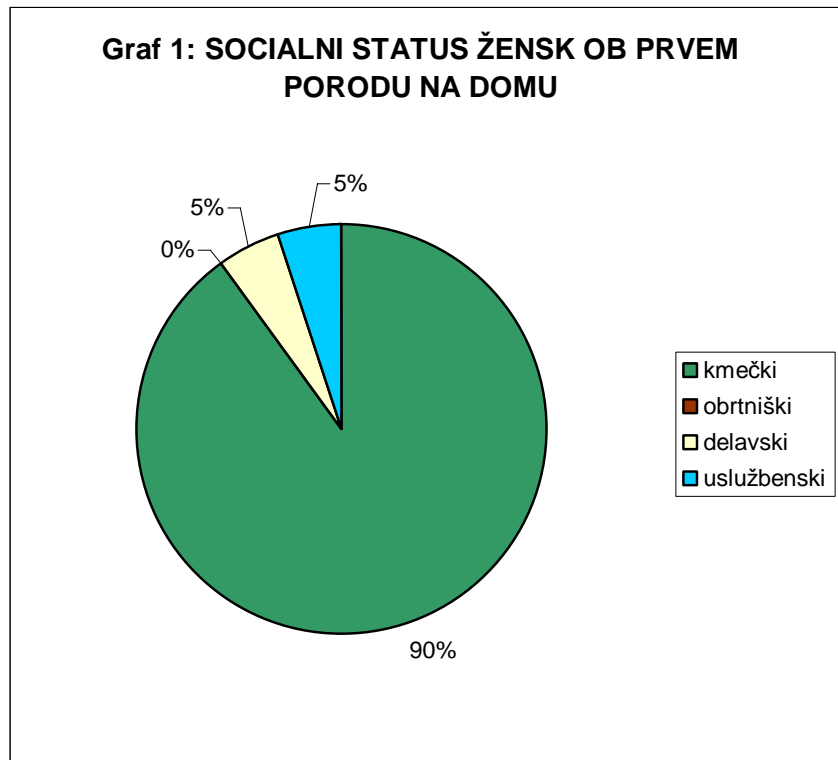
6 ANKETA

6. 1 NAMEN

Z anketo smo želele ugotoviti socialni status žensk ob prvem porodu na domu, starost ob prvem porodu na domu, število rojenih otrok na domu, vzroke, zakaj so rojevale doma, ali so nastopili pri porodu zapleti s strani porodnice in tudi povprašale, kako danes ocenjujejo svoj porod na domu.

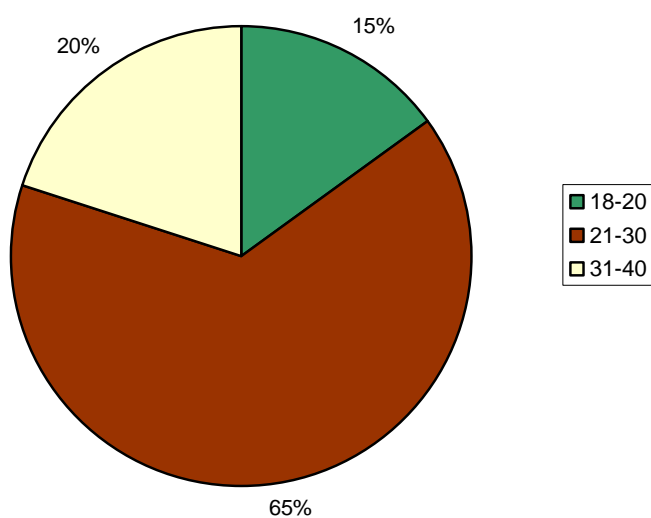
Naključno smo izbrale 40 žensk, ki so v letih od 1930 do 1960 rodile doma. Na anketna vprašanja so anketiranke odgovarjale tako, da so obkroževale črke pred predlaganimi odgovori ali dopisale.

6.2 ANALIZA ANKETE

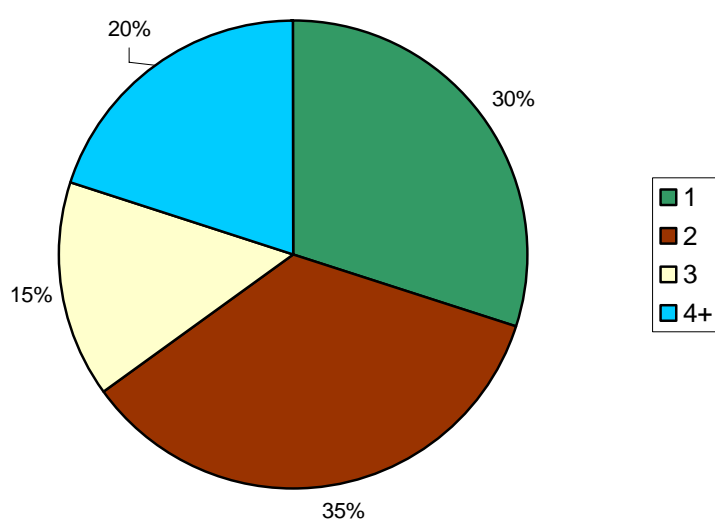
Med anketiranimi ženskami je bilo v času prvega poroda na domu največ kmetic (90%), 5% jih je bilo iz delavskih družin in 5% iz uslužbenških družin.

Graf 2: STAROST ŽENSK OB PRVEM PORODU NA DOMU

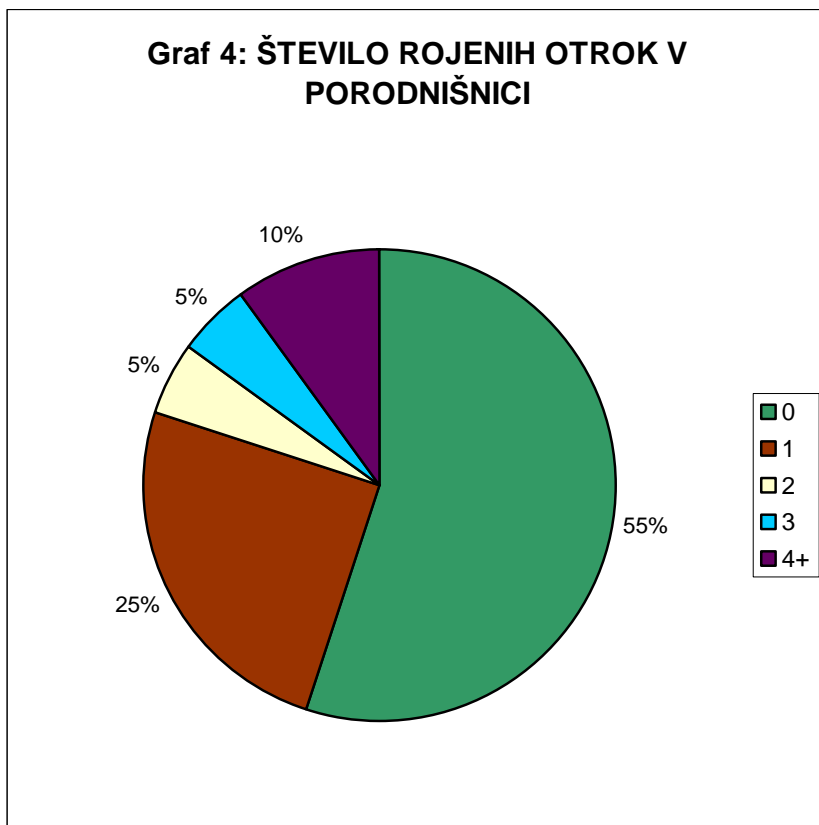

65% žensk, ob prvem porodu na domu, je bilo starih od 21. in 30. leta, 20% žensk je bilo starih od 31. do 40. leta in 15% od 18. in 20. leta.

**Graf 3:ŠTEVILO ROJENIH OTROK NA
DOMU**

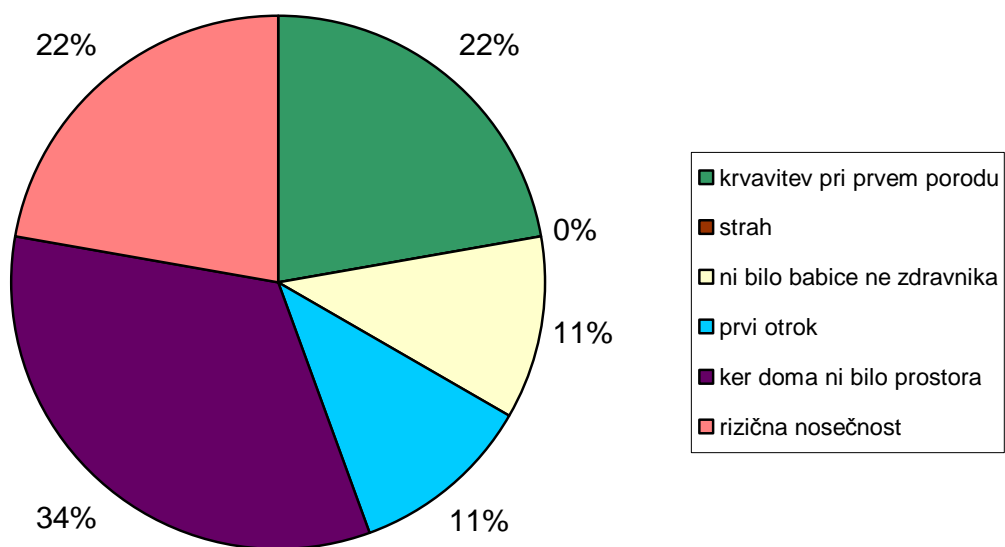

35% anketiranih žena je na domu rodilo dva otroka, 30% enega otroka, 20% štiri in več otrok ter 15% tri otroke.

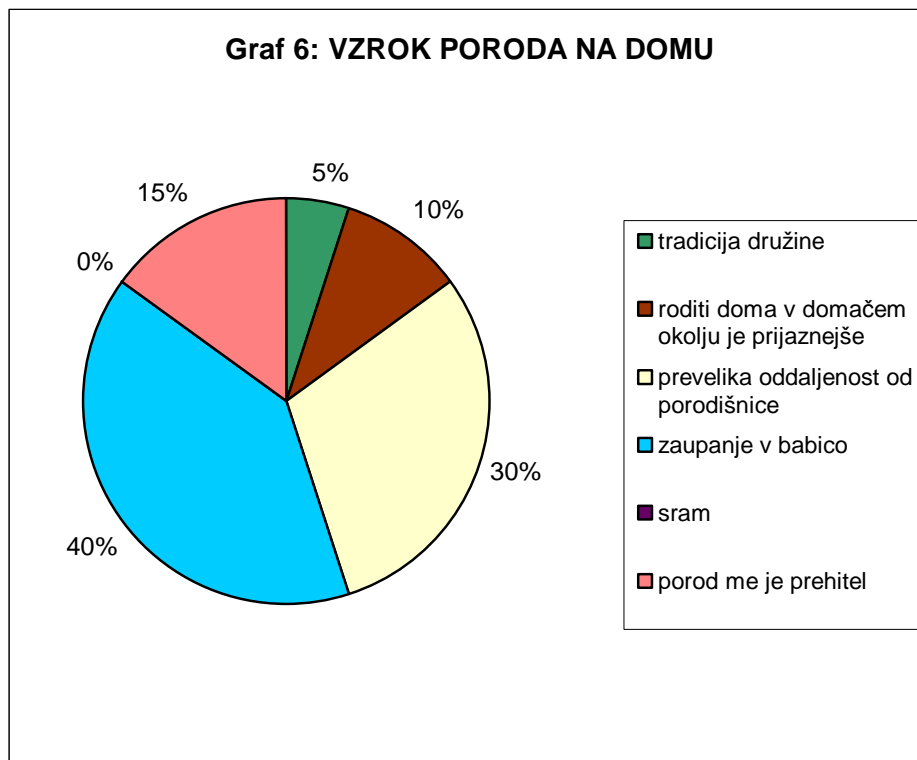

25% anketiranih žena je rodilo enega otroka doma in enega v porodnišnici, 5% dva in tri otroke, 10% še štiri otroke in 55% ni rodilo nobenega.

Graf 5: VZROK PORODA V PORODNIŠNICI

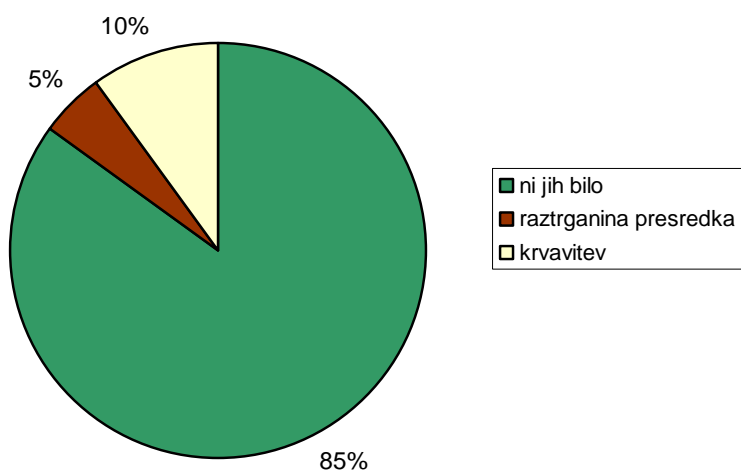

V 34% ženske niso imele doma primerne prostora za roditi, v 22% je bila vzrok rizična nosečnost in krvavitev pri prvem porodu, 11% ker je bil to prvi porod in ker ni bilo ne babice in ne zdravnika.

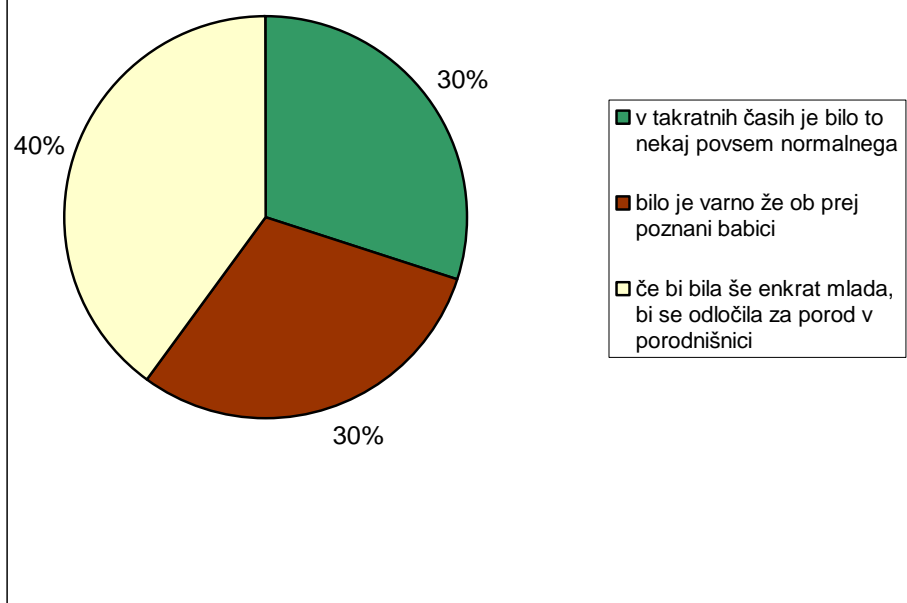
V 40% je bil vzrok poroda na domu zaupanje v babico, v 30% prevelika oddaljenost od porodnišnice, v 15% je ženo prehitel porod, v 10% so izjavile, da je roditi doma prijaznejše, in v 5% je bila to tradicija družine.

**Graf 7: KOMPLIKACIJE PRI PORODU NA
DOMU S STRANI PORODNICE**

V 85% niso imele porodnice nobenih komplikacij, v 10% je bila prisotna krvavitev, in v 5% je prišlo bo raztrganja presredka.

**Graf 8: DANAŠNJA OCENA ŽENSK, KI SO
RODILE NA DOMU**

V 40% bi se odločile za porod v porodnišnici, v 30% so mnenja, da je bilo varno, ker so babico že prej poznale, in v enakem odstotku so izjavile, da je bilo roditi doma včasih to povsem nekaj normalnega.

6.3 UGOTOVITVE

Ugotovitve se nanašajo na anketirane ženske.

Med njimi je bilo 90% kmetic.

Starost žensk ob prvem porodu na domu je bila v 65 % med 21. in 30. letom, v 20% med 31. in 40. letom in v 15% med 18. in 20. letom.

70% žensk je rodilo 2 ali več otrok, od tega jih je 45% rodilo vsaj enega otroka tudi v porodnišnici, bodisi zaradi neprimernih prostorov doma, komplikacij ob prvem porodu ali ugotovljene rizične nosečnosti.

V 55 % so ženske pripisovale vzrok poroda na domu osebnemu ali družinskemu odnosu do rojevanja na domu (zaupanje v babico, roditi doma je prijaznejše, tradicija družine), v 30% preveliki oddaljenosti od porodnišnice, v 15 % pa jih je porod prehitel.

Pri 85% žensk je porod na domu potekal brez komplikacij, pri 10% porodov je bila prisotna krvavitev, pri 5% je prišlo do raztrganja presredka.

Če bi anketiranke še enkrat rodile, bi se v 40% odločile za porod v porodnišnicah, v 60% pa bi rodile na domu, od teh polovica zaradi poznavanja babice in zaupanja v babico, druga polovica pa smatra porod na domu za nekaj povsem normalnega.

7 ZAKLJUČEK

Ideja o opisu poroda na vasi – poroda na domu se nam je zdela zanimiva za preučevanje. Predstavljale smo si, da bo o tem lahko pisati, da bodo o tem pomembnem dogodku ženske rade govorile in da bomo imele na voljo dovolj literature. Nazadnje smo ugotovile, da so to le še spomini, ki so ostali samo v dušah posameznic in da v našem okolju ti dogodki sploh niso nikjer zabeleženi ter da se bodo počasi tudi ti spomini izgubili. Včasih pa je bil porod na domu dogodek družine, ki je s strahom in veseljem pričakovala novega družinskega člana, tudi bodočega gospodarja kmetije.

Danes je porod na domu v našem okolju v resnici le še redka izjema, takrat, ko ženo prehiteli.

Prvi dve hipotezi smo potrdile, tretjo pa ovrgle.

Do prihoda izprašane babice v župnijo so porod na domu vodile v večini neizprašane babice, v nekaj odstotkih pa je potekal tudi brez pomoči.

Po prihodu izprašane babice v župnijo, se je število porodov s pomočjo neizprašane babice bistveno znižalo, vendar se je bistveno povečalo število porodov brez pomoči. Število porodov, ki jih je vodila izprašana babica, katera je prišla v župnijo leta 1937, je bilo v predvojnih letih njenega delovanja v župniji le okoli 10% vseh porodov, v povojnem obdobju se je njihovo število postopno dvigovalo, padalo pa število porodov brez pomoči in le v dveh primerih je dokumentirano vodenje poroda še s pomočjo neizprašane babice. Ko jo je kasneje nadomestila druga izprašana babica, ne zasledimo več delovanja neizprašanih babic, niti v ustnem izročilu.

Z ozirom na izsledke domnevamo, da so se s prihodom prve izprašane babice v župnijo, pojavili predsodki in strahovi pred izšolano babico, ki naj bi bila bolj šolska, bolj stroga, zahtevnejša, morda za nekatere premlada, za druge nedostopnejša, z manj izkušnjami, morda manj pripravljena na fizično pomoč družini...., ob dejstvu, da so v kraju bile še živeče neizprašane babice, ki so jim ženske že od prej zaupale ali pa so jim zaupale njihove mame. Verjetno so prav te

vodile mnoge porode tudi v času že službujoče izprašane babice, a tega uradno niso zabeležili in so v dokumentaciji, ki se je vodila v predvojnem obdobju v Rojstni in krstni knjigi župnije sv. Peter pod sv. Gorami od leta 1930 do 1941, po vojni pa v Rojstni matični knjigi od leta 1945 do leta 1960 po naseljih, zapisani kot porodi brez pomoči.

Po letu 1947 opažamo trend upadanja števila porodov na domu, vendar ne zaradi komplikacij v zvezi s porodom (med leti 1953 in 1960 je umrl le en novorojenček) ali nezaupanja v izprašano babico, ki si je, tako prva kot druga, s svojim strokovnim delom pridobila veliko zaupanje in spoštovanje žensk, ampak zaradi trendov razvoja zdravstvenega varstva v Sloveniji.

V času delovanja neizprašanih babic se je rodilo več mrtvorojenih otrok, kar pripisujemo manjšemu strokovnemu poznavanju možnih komplikacij v zvezi s porodom, ki so ga vodile neizprašane babice, kot kasneje, ko so porode vodile izprašane babice.

Ženske so rojevale doma bolj zaradi osebnega in družinskega odnosa do rojevanja na domu (zaupanje v babico, roditi doma je prijaznejše, tradicija družine) kot zaradi prevelike oddaljenosti od porodnišnice. Dejstvo, da je 90% anketiranih žensk kmečkega porekla, govori zgolj o strukturi, ne pa o njihovem socialno-ekonomskem statusu.

Od tistih, ki so rodile doma, se jih je kasneje 45% odločilo za vsaj enega od naslednjih porodov v porodnišnici, največkrat zaradi kakršnihkoli komplikacij ob prvem porodu ali predpostavljene rizične nosečnosti.

Na koncu predpostavljamo, da je bil porod na domu odraz nekega časa, da se je skozi leta strokovno nadgrajeval, vendar se je izgubil bolj za obzorjem zdravstvene politike kot zdravstvene stroke, ki ga je zaradi trendov zdravstvene politike postopno nehala nadgrajevati in ga prepustila specializiranim institucijam.

8 LITERATURA

- 1 Slovar slovenskega knjižnega jezika, Slovenska akademija znanosti in umetnosti in znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije in umetnosti, inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša. Ljubljana : DZS, 1994, str. 927
- 2 Veliki splošni leksikon: v osmih knjigah, šesta knjiga. Ljubljana : DZS, 1997, str. 3327
- 3 Vito Lavrič: Porodništvo za babiške in druge medicinske šole. Ljubljana : DZS, 1949
- 4 Irena Rožman: Peč se je podrla! Kultura rojstva na slovenskem podeželju v 20. stoletju. Ljubljana : Slovensko etnološko društvo, 2004
- 5 Babištvo skozi čas: zbornik ob 250-letnici ustanovitve Babiške šole v Ljubljani. Ljubljana : Visoka šola za zdravstvo, 2003
- 6 Zbornik ob 50-letnici Visoke šole za zdravstvo. Ljubljana : Visoka šola za zdravstvo, 2004
- 7 Mihaela Skoberne: Zdravstvena nega nosečnice, porodnice in otročnice. Ljubljana : Univerza Edvarda kardelja v Ljubljani Visoka šola za zdravstvene delavce, 1988
- 8 Vito Lavrič: 200 let ljubljanske babiške šole (1753-1953). Ljubljana : Babiška šola v Ljubljani, 1953
- 9 Majda Toplak ostan, Dunja Obersnel Kveder: Kratek zgodovinski razvoj zdravstvenega varstva žensk in otrok. Zdrav Var 1997; 36: 17 – 21
- 10 Poduk katoliške babice o njenih stanovskih dolžnostih posebno o deljenju krsta v sili. Maribor: Pisarna kn. Šk. Ordinariata, 1914
11. Anon. Razlika na doseženi zaslužek in honorar za ubožne porode. Ljubljana. Babiški vestnik 14 (1946) 9:69 - 70

STROKOVNA POROČILA

1. Marija Kramer: Porodni izkaz za 1. polletje 1936/37.

STATISTIČNI VIRI

1. Rojstna in krstna knjiga župnije sv. Peter pod sv. Gorami od leta 1930 – 1941.

2. Rojstna matična knjiga od leta 1945 do 1960 za naselja Bistrica ob Sotli, Hrastje, Črešnjevce, Dekmanca, Kunšperk, križan vrh, Srebernik, Polje ob Bistrici, Ples, Tebče, Zagaj.

PUBLICISTIČNI VIRI

1. Pirc Bojan in Ivo Pirc, 1937, Zdravje v Sloveniji: Življenjska bilanca Slovenije v letih 1921 – 1935. L. knjiga. Ljubljana. Babiški vestnik 8 (1936) 9:17-21

9 ZAHVALA

Seveda moramo povedati tudi to, da brez nekaterih oseb ta raziskovalna naloga sploh ne bi nastala.

Najprej se bi rade zahvalile gospodu Jožetu Glibetu, ki nam je priskrbel fotografije in babiško torbo svoje mame.

Hvala vsem anketiranim ženskam in ženskam, ki so povedale svoje intimne zgodbe o njihovem porodu na domu.

Hvala lepa tudi naši mentorici gospe Vesni Božiček za vso vzpodbudo in pomoč.

